

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Förskollärares uppfattningar om högläsning och boksamtal – en fenomenografisk studie

Namn: Helena Berg och Lovisa Källman
Program: Förskolläraryrket

Examensarbete:	15 hp
Kurs:	LÖXA2G
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	VT/2022
Handledare:	Susanna Rolfsdotter Eliasson
Examinator:	Ingrid Pramling Samuelsson

Nyckelord: Högläsning, boksamtal, fenomenografi, förskollärare, lärande och utveckling.

Abstract

Syftet med den här studien har varit att undersöka hur fem förskollärare uppfattar fenomenen högläsning och boksamtal. Genom en kvalitativ intervjustudie har vi utifrån en fenomenografisk ansats studerat hur förskollärarna i studien resonerar kring användandet av boksamtal, samt när de uppfattar sig nyttja högläsning i verksamheten. Tidigare forskningsresultat visar att högläsning och boksamtal är mycket betydelsefullt i förskolan då det gynnar barns språkutveckling och samspel. Trots dessa positiva effekter på barns lärande och utveckling synliggörs det genom tidigare forskning att högläsning och boksamtal allt för sällan tar den plats i verksamheten som förskollärarna önskar. Stora barngrupper och personalbrist är faktorer som kan resultera i att läsningen väljs bort i den pedagogiska planeringen.

Resultatet i denna studie utmynnar i tre beskrivningskategorier som samlar respondenternas uppfattningar utifrån de valda forskningsfrågorna. Baserat på kategorierna går det att utläsa att förskollärarna uppfattar sig använda högläsning och boksamtal som ett verktyg för att främja barns fantasi och språkutveckling. Respondenternas uppfattningar visar även att boksamtalet används som ett pedagogiskt verktyg för att lyfta och diskutera svåra ämnen. Ytterligare ett framträdande resultat visar att förskollärarna uppfattar två typer av högläsning i verksamheten - den planerade och den spontana. Slutsatsen är således att förskollärarnas uppfattningar genomsyras av ett positivt förhållningssätt till högläsning och boksamtal - där många fördelar yttras och understryks.

Förord

Vi vill börja med att rikta ett stort tack till alla förskollärare som har deltagit i studien och bidragit med intressanta tankar och uppfattningar kring högläsning och boksamtal. Studien hade inte kunnat genomföras utan er hjälp! Vi vill också tacka kursansvarig Andreas Jacobsson som varit lyhörd för våra önskemål och hjälpt oss att komma i kontakt med Annika Åkerblom. Annika har stöttat oss och varit mycket behjälplig under analysprocessen och med ansatsen fenomenografi. Tack till Susanna Rolfsdotter Eliasson som varit vår handledare under skrivprocessen.

Arbetet har varit roligt och lärorikt då vi under en längre tid har fått fördjupa oss i ett ämne som vi finner mycket intressant och som är viktigt för vår kommande yrkesprofession. Samarbetet har fungerat mycket väl vilket har genererat reflektion och diskussion, samt medfört att vi båda är mycket kunniga inom studiens samtliga delar.

Tack!

Göteborg 2022-05-20
Helena Berg och Lovisa Källman

1. Innehållsförteckning

Innehållsförteckning

1. Innehållsförteckning	4
2. Inledning	6
3. Syfte	7
3.1 Frågeställningar.....	7
4. Tidigare forskning	8
4.1 De gynnsamma fördelarna med högläsning och boksamtal	8
4.2 Prioritering av högläsning och boksamtal i förskolan samt hemmiljö.....	8
4.3 Faktorer som påverkar.....	10
4.4 Frågornas betydelse vid ett boksamtal.....	10
4.5 Sammanfattning av tidigare forskning.....	11
5. Forskningsansats	12
5.1 Fenomenografi	12
6. Metod och genomförande	13
6.1 Kvalitativ metod.....	13
6.2 Intervju som metod för insamling av data.....	13
6.3 Ljudupptagning och transkribering.....	14
6.4 Analysmetod.....	14
6.5 Urval och avgränsningar.....	15
6.6 Respondenter.....	15
6.7 Reliabilitet och Validitet.....	16
6.8 Generalisering.....	16
6.9 Etiska överväganden.....	16
6.10 Metoddiskussion	17
8. Resultat	18
8.1 Högläsning och boksamtal gynnar barns fantasi och språkutveckling.....	18
8.1.1 Tolkningar av beskrivningskategori 1:.....	21
8.2 Boksamtal används som ett verktyg för att samtala om svåra ämnen.....	21
8.2.1 Tolkningar av beskrivningskategori 2, del 1:.....	23
8.2.2 Förskollärares strategier under ett boksamtal	24
8.2.3 Tolkningar av beskrivningskategori 2, del 2:.....	25
8.3 Planerad och spontan - två typer av högläsning i förskolan.....	25
8.3.1 Tolkningar av beskrivningskategori 3:.....	27
8.4 Utfallsrum.....	28

9. Diskussion	29
9.1 Resultatdiskussion	29
9.2 Relevans för läraryrket	32
9.3 Förslag till vidare forskning	33
10. Referenslista	34
11. Bilaga A.....	36
Informationsbrev	36
12. Bilaga B.....	37
Intervjuguide.....	37
13. Bilaga C.....	39
Samtyckesblankett.....	39

2. Inledning

”Jag vill skriva för en läsekrets som kan skapa mirakel. Barn skapar mirakel när de läser. Därför behöver barn böcker.” – Astrid Lindgren

Under utbildningens gång har barnlitteratur, högläsning och boksamtal i förskolan varit ett återkommande intresse för oss. Vi har förstått vikten av den positiva betydelsen det för med sig och vill nu därför bidra med mer forskning till detta viktiga ämne genom att studera förskollärares uppfattningar om högläsning och boksamtal.

Högläsning och boksamtal är en central del av förskolans läroplan (*Läroplan för förskolan* [Lpfö18], 2018) där det står att barnen ska få förutsättningar att utveckla sitt språk genom att lyssna på och samtala om böcker. Även Edwards (2019) poängterar betydelsen av högläsning och menar att läsning blir ett sätt för barnen att upptäcka språkets olika delar som rytm, paus och melodi. Detta ses som viktiga grundstenar i barns språkutveckling och den tidiga litteraciteten. Högläsning i förskolan kan också fungera som ett viktigt verktyg för att skapa en känsla av gemenskap samt en grund för ett fortsatt läs- och skrivintresse (Sundmark, 2014). Chambers (2014) styrker vikten av att använda sig av högläsning och menar att läsare skapar läsare - vilket för med sig att de vuxna som läser blir goda förebilder för barnen.

Edwards (2019) beskriver boksamtal som ett gemensamt utforskande av tolkningar och tankar om den lästa bokens innehåll. Att sammanfatta och utveckla sina egna och varandras tankar kring de lästa texterna i ett boksamtal ses inte bara som språkutvecklande, utan i aktiviteten utvecklas även barnens fantasi, tanke och föreställningsförmåga. Även barns kommunikativa förmåga kan utvecklas då förmågan att lyssna, samtala, uttrycka och acceptera andras åsikter kan stärkas under ett boksamtal. Som förskollärare är det av stor vikt att vara flexibel och lyhörd under dessa samtal, för att på bästa sätt kunna fånga det barnen säger samt för att föra samtalet vidare (Edwards, 2019). En fördel kan vara att läsa boken flera gånger och på så sätt öka barnens förståelse kring det lästa innehållet vilket för med sig att nya samtal och frågor kan tas upp (Chambers, 2014).

Edwards (2019) menar att dialogisk läsning kan beskrivas likt ett boksamtal. Skillnaden är att den dialogiska läsningen eller interaktiv läsning som det också kan kallas, är ett gemensamt utforskande av bokens handling (Edwards, 2019). Förskolläraren och barnen utforskar bokens handling tillsammans och samtalar om innehållet i ett gemensamt utforskande av bokens olika uppslag. Syftet blir alltså att skapa en fördjupad förståelse kring det lästa innehållet genom att reflektera och diskutera utifrån bokens olika sidor samt att dra gemensamma slutsatser.

Högläsning och boksamtal går även, som vi nämnde ovan, att koppla ihop med begreppet litteracitet, dvs. barns erfarenhet inom både det talade och skrivna språket (Gjems, 2018). När en förskollärare läser högt för ett barn gynnas den tidiga litteraciteten genom att det hjälper barnet att förstå relationen mellan det muntliga och skrivna språket. Erfarenheter av det muntliga språket på det här viset kan även ha en positiv påverkan för barnets senare läs- och skrivutveckling. Den tidiga litteraciteten kan även främjas i ett boksamtal där barnen får möjlighet att exempelvis möta ord de sällan hör och samtala om dem, prata om texter och förknippa dem med tidigare erfarenheter samt öva sitt vokabulär.

Med den här utgångspunkten vill vi därför undersöka om boksamtal och högläsning uppfattas

ta plats i förskolan, eller är det så, mot bakgrund av det inledande citatet av Astrid Lindgren - att framtida generationer barn inte får möjlighet att skapa mirakel?

3. Syfte

Studiens syfte är att genom kvalitativa intervjuer undersöka vad förskollärare har för uppfattningar kring högläsning och boksamtal, samt vilka val de uppfattar sig göra för att didaktiskt främja barns utveckling och lärande genom högläsning och boksamtal.

3.1 Frågeställningar

- Vilken uppfattning har studiens förskollärare om högläsning och boksamtal?
- Hur resonerar studiens förskollärare kring användandet av boksamtal?
- När uppfattar sig studiens förskollärare använda högläsning?

4. Tidigare forskning

I detta kapitel kommer tidigare forskning utifrån våra huvudfrågor att presenteras. Områden som behandlas är - *De gynnsamma fördelarna med högläsning och boksamtal*, där tidigare forskning visar den positiva inverkan som högläsning och boksamtal har för barn i förskolan. Under rubriken *Prioritering av högläsning och boksamtal i förskolan* redogörs forskning för hur högläsning och boksamtal används i den pedagogiska verksamheten. Vid *Faktorer som påverkar* lyfts bland annat förskollärares tankar fram om vilka komponenter som influerar verksamheten vid kompetensutveckling. *Frågornas betydelse vid ett boksamtal* behandlar forskning från USA som visar vikten av att ställa rätt frågor vid boksamtal. Slutligen redovisas en sammanfattning av forskningen.

4.1 De gynnsamma fördelarna med högläsning och boksamtal

I den tidigare forskningen som vi har tagit del av är samtliga forskare överens om att högläsning är oerhört viktigt för barn i förskolan. Damber (2015) understryker värdet av högläsning i verksamheten och menar att många positiva effekter utgår från denna aktivitet. Hon har i sin studie fokuserat på högläsning i förskolan och hur den realiserar i verksamheten. Studiens syfte var att bidra med kunskap om vilka chanser barn får för att stärkas i sin språkutveckling. För att undersöka detta använde Damber (2015) sig av 31 förskollärare och åtta förskollärarstudenter som under en veckas tid fick göra observationer på olika förskolor runt om i Sverige. I en kvalitativ intervjustudie undersökte Alatalo och Westlund (2021) förskollärarnas åsikter om högläsning kopplat till barns språkutveckling. De beskriver även vikten av högläsning och visar hur barn genom detta får utveckla tidigare erfarenheter tillsammans med både barn och vuxna på förskolan. I ytterligare en kvalitativ studie har Simonsson (2004) under tretton veckor observerat, samt använt sig av informella samtal för att undersöka förskollärares bokaktiviteter på åtta kommunala förskolor. Simonsson (2004) redogör för betydelsen av högläsning som en social aktivitet i sitt resultat, och menar att aktiviteter kopplat till högläsning lägger grunden för hur barnen klarar av språkkulturen senare i skolan. Vidare skriver hon att aktiviteter kopplat till böcker skapar ett samspel och en möjlighet för barnen att integrera genom att dela erfarenheter och kunskaper. Simonsson (2004) understryker också att forskning kring barns nyttjande av litteratur är långt ifrån avslutat - snarare är det i sin vagga.

4.2 Prioritering av högläsning och boksamtal i förskolan samt hemmiljö

Tidigare forskning framhåller som vi nämnt ovan alltså fördelarna med högläsning och boksamtal. Dock visar studiernas resultat att högläsning ofta bortprioriteras i förskolans verksamhet trots aktivitetens positiva inverkan. I Dambers (2015) studie visar resultatet att det finns en stor skillnad mellan förskolor i hur ofta högläsning förekommer. Det vanligaste var dock att det lästes en gång om dagen och i samband med "läsvidan". Även Alatalo och Westlund (2021) fann liknande resultat i sin forskning, dvs. att den planerade läsningen ofta

skedde när barnen skulle vila och då med mycket stora barngrupper, där syftet med högläsningen blev att samla hela barngruppen så att de andra pedagogerna kunde ägna sig åt planering. Det framgick också i studien att ”läsvidan” används som en metod för att skapa ett lugn för de barn som går långa dagar på förskolan. Läsningen hade alltså inte ett didaktiskt syfte. Även Damber (2015) drog slutsatser om att läsningen används som ett verktyg för att samla ihop barnen medan en kollega förberedde för något annat. En annan intressant aspekt fann vi i Björklunds (2008) avhandling där hon observerade att det var vanligt med planerad högläsning, men först efter att barnen hunnit fylla tre år och alltså inte behövde sova på dagen längre. Avhandlingen baseras på en etnografisk fältstudie och resultatet visade att högläsning oftast sker på barnens initiativ. Detta är också något som Damber (2015) påträffat i sin studie, där hon redogör för att majoriteten av högläsningstillfällena baseras på barnens intresse och initiativ, utan någon bakomliggande tanke eller syfte från förskollärarna.

Svensson (2009) påpekar i sin studie att vi tar för givet att föräldrar och förskollärare läser mycket för barn. Men enligt studier så minskar läsandet år för år. Svensson (2009) skriver att 85% av alla föräldrar, i Sverige, i mitten på 1980-talet läste ca 32 minuter om dagen för sina barn och 15 år senare visade siffror att 70 % läste varje dag men då endast 16 minuter. I rapporten “Läs på recept” från region Gävleborg (2021) har 135 familjer fått svara på en enkät om sina läsvanor. Familjerna har varit remitterade till Gävle logopedmottagning på grund av försenat tal och språkutveckling, och barnen har varit i förskoleålder. Kartläggningen av högläsning och läsvanor innan “läs på recept” satts in, visade att 39,1 % av föräldrarna läste högt dagligen för sina barn, medan 16,3 % läste högst 1–3 gånger i månaden. Kartläggningen visade även att 48,1 % aldrig hade besökt biblioteket och 91,1 % uppgav att de använde sig av skärmar dagligen (Region Gävleborg, 2021).

Svensson (2009) har i sin studie undersökt hur ofta förskollärare läser för barnen i förskolan. Hon gjorde detta genom att be två grupper av lärarstudenter, under sex veckors tid ute i verksamheter, att observera hur ofta det lästes för barnen. Detta gjordes genom ett observationsformulär. Likt Dambers (2015) resultat visades det även här att det varierade mycket i hur ofta det lästes för barnen. Vissa barn blev lästa för varje dag, medan andra blev lästa för en gång i veckan eller mer sällan. Endast 6 % av lärarstudenterna angav att det lästes ofta för barnen. Svensson (2009) skriver att detta är anmärkningsvärt då större delen av Sveriges barn går i förskolan och således spenderar mycket tid där, och eftersom alla föräldrar inte läser för sina barn blir det extra viktigt att det görs i förskolan. Även Simonsson (2004) lyfter problematiken om den bristande läsningen i hemmiljön och poängterar att det är förskolans ansvar att kompensera för detta då förskolan ska främja jämlikhet. Trots detta framgår det i Simonssons (2004) observationer att det ofta är barnen själva som tar initiativ till lässtunder i verksamheterna, läsningen blir således mer spontan än planerad.

De familjer som deltagit i “Läs på recept” (Region Gävleborg, 2021) fick en presentation om högläsning och dess fördelar i relation till språk och inläring. I flera fall visade även logopeden metoden “Gemensamma bokläsning” som går ut på att föräldrarna gör läsningen mer samspelade genom att exempelvis ändra sitt röstläge, prata om bilderna och benämna olika föremål i boken. Det poängterades även för föräldrar, med annat språk än svenska, att läsa på sitt modersmål och familjerna fick även ta del av WHO:s råd kring skärmtid. Föräldrarna fick även vägledning i att läsa minst 10 minuter om dagen för sitt barn. Efter 1–3 månader med “Läs på recept” följdes 107 familjer upp och resultatet visade att den genomsnittliga lästiden hade ökat med 6–17 minuter och att skärmtiden hade minskat med 35–88 minuter. Resultatet visar alltså att interaktiv högläsning och information om dess

fördelar gynnar familjers läsvanor och att det i sin tur har god inverkan på barns språkutveckling (Region Gävleborg, 2021).

4.3 Faktorer som påverkar

Alatalo och Westlund (2021) framhåller förskollärarnas tankar kring personalens fortbildning och förskollärarna menar att den har fokuserat på att lyfta fram matematik och naturvetenskap i verksamheten, vilket kan ha resulterat i att läsningen blivit bortprioriterad. Trots detta var samtliga grupper som deltog i studien eniga om att högläsning påverkar barns språkutveckling positivt, där särskilt den upprepade läsningen lyftes, där nya ord och begrepp presenteras för barnen under läsningens gång. Stora barngrupper och personalbrist pekas ut som hinder i planeringen av den didaktiska högläsningen. Detta kan vara anledningen till att högläsningen generellt endast pågår mellan fem till tio minuter per lästillfälle (Damber, 2015). De muntliga övningarna som exempelvis boksamtal eller dialogisk läsning som Alatalo och Westlund (2021) anser är viktiga för att utveckla barns ordförråd, riskerar då att utebli. Detta är även något som Damber (2015) påpekar i sin forskning, där hon har observerat att samtal under högläsningen sker, men att fokus då ligger mest på att definiera olika ord för barnen. Samtal om barnens egna upplevelser och liv kopplat till bokens innehåll påträffades sällan. I de flesta fall började barnen leka direkt efter att boken tog slut, utan att ha några återkopplande samtal eller diskussioner gällande bokens innebörd.

I Svenssons (2009) resultat visade det sig att det inte spelade någon roll hur stor barngruppen var eller vilken typ av utbildning pedagogerna hade, relaterat till hur ofta det lästes. Det handlade snarare om förskollärarnas inställning, engagemang och egna intresse för läsning. Detta menar Svensson (2009) gör att det är slumpen som avgör vilka barn som lär sig att diskutera litteratur och vilka som inte gör det.

Av det som framkommit i Simonssons (2004) studie tar förskollärarna sin uppgift i att skapa ett ideal av ett ”kulturellt kapital” för barnen på största allvar - där böcker är en central del i verksamheten. Dock läggs ingen stor vikt i den didaktiska planeringen. Simonsson (2004) menar att de böcker som finns tillgängliga i verksamheten speglar pedagogernas syn på vad de anser att barnen ska läsa och deras tankar om vad en ”bra” barnbok är. I resultatet framkommer även förskolans resursbrist när det kommer till kvalitetsböcker, då de böcker som finns i verksamheten ofta är slitna och skadade. Simonsson (2004) menar dessutom att det är pedagogernas uppfattning som styr placeringen och tillgången av böckerna. Det är alltså de vuxna i förskolan som oftast bestämmer vilka ämnen som ska behandlas under läsningen, vilka böcker som ska läsas samt hur ofta och för vilka barn högläsning sker. Förskollärarnas handlade och val kring högläsning blir därför helt avgörande för hur barnen uppfattar och utvecklar sin läsning (Simonsson, 2004).

4.4 Frågornas betydelse vid ett boksamtal

Även forskning från USA stärker argumenten för användandet av högläsning och framför allt boksamtal i förskolan. I en studie från University of Texas observerade Deshmukh m.fl. (2019) 96 stycken förskollärare vid boksamtal, där alla fick läsa samma typ av text. Studiens syfte var att undersöka hur ofta förskollärare använde sig av frågor under ett boksamtal, och hur dessa frågor var ställda. Resultatet visade att ungefär en fjärdedel av boksamtalet bestod av frågor, och att 50 % av dessa frågor var stängda och därmed endast krävde ett ”ja” eller ”nej” som svar. Frågor som ”vem, vad, när eller var” förekom också - men frågor som ”varför” eller ”hur” ställdes mer sällan, trots att studien visade att den typen av frågor

genererade längre och mer utförliga svar från barnen.

Anledningen till att det ser ut så här, menar Deshmukh m.fl. (2019), kan vara att boken de läste inte var tillräckligt bekant för barnen - och att det kanske hade sett annorlunda ut om det gällde en text som barnen känt till sedan innan. Men författarna påpekar att det också kan bero på att de "stängda" frågorna kan vara enklare att ställa - eller att förskollärarna helt enkelt (men felaktigt) tror att barn inte är kompetenta nog att svara på mer komplexa frågor. Detta trots att tidigare forskning visar att barn i förskoleålder är kapabla till just det. Resultatet visar alltså att flera av de frågor som förskollärarna ställde under boksamtalen inte utmanar barn på ett sätt som gör att de utvecklas i sitt språk eller i sin förmåga att resonera och diskutera. Frågor som ställs styr barnens språkbeteende och därför understryker Deshmukh m.fl. (2019) att förskollärare bör undvika enkla "ja" och "nej"-frågor, och i stället använda sig mer av "varför", "vad" och "hur"-frågor under sina boksamtal. De sistnämnda frågorna ger barnen större möjligheter att använda språket, och om de inkluderas oftare i boksamtalen finns potential för rikare språkliga upplevelser.

4.5 Sammanfattning av tidigare forskning

Vid en summering säger den tidigare forskningen att högläsning, boksamtal och böcker är en viktig och central del i förskolan. Forskningen visar att det framför allt är betydelsefullt för barns tidiga språkutveckling och att det i sin tur påverkar barnens fortsatta skolgång. Utöver det finns det också en social aspekt, dvs. att forskningen visar positiv inverkan för gemenskapen och samspelet i barngruppen genom att högläsning kan skapa möjligheter för barnen att dela tidigare erfarenheter och kunskaper med varandra. Flera studier påvisar också vikten av högläsning i förskolan för att ge alla barn samma förutsättningar till lärande då högläsning i hemmiljö varierar stort.

Trots dessa värdefulla effekter visar flera resultat i den tidigare forskningen att högläsning och boksamtal allt för sällan tar den plats som förskollärarna önskar. På många förskolor används högläsning i stället som ett verktyg för att samla ihop barnen efter lunchen för att kollegor ska kunna planera eller gå på rast. Högläsningen tillämpas även för att skapa ett lugn i barngruppen. Forskningen synliggör dessutom att det saknas en standardisering kring hur högläsning och boksamtal realiseras i förskolan, resultaten visar alltså att det skiljer sig mycket i hur det nyttjas från förskola till förskola.

Vissa studier pekar ut stora barngrupper och personalbrist som orsaken till att högläsning och boksamtal väljs bort i den pedagogiska planeringen. Annan forskning säger att förskollärares intresse för böcker och engagemang för högläsning påverkar i högre grad än stora barngrupper och utbildningsnivå. Det går också att läsa ut att ledningens prioritering av exempelvis matematik och naturkunskap gör att läsningen kommer i skymundan.

De frågor som ställs vid ett högläsningstillfälle eller boksamtal har också stor betydelse för barns lärande. Forskningen menar att stängda frågor som endast går att svara "ja" eller "nej" hindrar barnen från att bruka språket och därmed tar ifrån barnen möjliga språkliga erfarenheter. Förskollärare bör i stället använda sig av "varför", "vad" och "hur"-frågor och förlita sig på att barnen besitter en förmåga att diskutera och svara på komplexa frågor.

5. Forskningsansats

Studiens syfte är att genom kvalitativa intervjuer undersöka vad förskollärare har för uppfattningar kring högläsning och boksamtal, samt vilka val de uppfattar sig göra för att didaktiskt främja barns utveckling och lärande genom högläsning och boksamtal. För att undersöka detta utgick vi från en fenomenografisk forskningsansats. I detta kapitel presenteras därför fenomenografi och centrala begrepp inom ansatsen definieras.

5.1 Fenomenografi

Fenomenografi är varken en metod eller teori utan snarare en forskningsansats som behandlar och identifiera vissa frågor inom didaktisk och pedagogisk forskning (Marton & Booth, 2000). Fenomenografin grundades av en forskningsgrupp på Göteborgs universitet i början av 1970-talet och har sedan dess utvecklats och vuxit för att senare bli en internationell forskningstradition (Svensson & Åkerblom, 2020). Ansatsen fokuserar på att utforska hur en person uppfattar sin omvärld genom att undersöka skillnaden mellan det objektiva och subjektiva, dvs. vad något är och vad något uppfattas som (Eriksson Barajas, Forsberg & Wengström, 2013). Fenomenografins syfte och mål är att försöka beskriva verkligheten såsom den upplevs av någon och då på ett så rättvist sätt som möjligt (Kroksmark, 2007). Det som karaktäriserar teorin är hur man ställer frågor och hanterar de svar man får, och grunden ligger i hur frågorna formuleras och varför (Svensson & Åkerblom, 2020).

Inom fenomenografi är uppfattning ett viktigt begrepp (Svensson & Åkerblom, 2020). I vardagligt språk används termen som något som beskriver vad man tycker och tänker om något och då ofta knyter an till om det är bra eller dåligt. Inom ansatsen beskrivs uppfattning däremot som ett begrepp som inte handlar om värderingar utan snarare något som skildrar vad något uppfattas vara. Avsikten blir således att redogöra för en persons uppfattning om något utan att värdera om det rent objektivt är rätt eller fel. Det här benämner även Kroksmark (2007) som andra ordningens princip, och förklarar att man på det här sättet har ett humanistiskt perspektiv på vetenskap genom att man lyfter fram det subjektiva. Till skillnad från första ordningens princip, som visar ett objektivt sätt att se världen på och som ofta används inom forskning som rör medicin och naturvetenskap. Detta gör att studiens resultat inte kan redogöra för exakta svar där det finns ett rätt eller fel, vilket heller inte är syftet, utan det beskriver i stället vad individen uppfattar ett fenomen som inom det valda området (Kroksmark, 2007).

Ett annat begrepp inom teorin är beskrivningskategorier, och dessa används i samband med analysen av det empiriska materialet (Kroksmark, 2007). Beskrivningskategorier är ett verktyg där avsikten är att få en helhetssyn av de intervjuade personernas kollektiva uppfattning av fenomenet som undersöks. Det är viktigt att kategorierna är relaterade till varandra och de är kvalitativt lika. De beskrivningskategorier som tas fram skapar tillsammans ett utfallsrum. Utfallsrummets funktion är att samla de skilda sätten att erfara fenomenen på och därigenom generera en helhet av resultatet (Marton & Booth, 2000). I utfallsrummet redogörs det även för sambanden mellan de olika beskrivningskategorierna.

6. Metod och genomförande

I detta kapitel presenteras metodologiska val - såsom hur studien har planerats och genomförts samt hur processen har sett ut. Först beskrivs och motiveras det för en kvalitativ metod. Därefter redogörs det för insamlingen av det empiriska materialet, dvs. halvstrukturerade intervjuer. I kapitlet beskrivs även hur data har hanterats och bearbetats genom ljudupptagning och transkribering. Vidare presenteras analysmetoden utifrån en fenomenografisk forskningsprocess. Sedan beskrivs studiens urval och avgränsningar, där det motiveras för hur respondenterna valts ut. Därefter diskuteras studiens trovärdighet, generaliserbarhet och etiska överväganden. Kapitlet avslutas med en metoddiskussion.

6.1 Kvalitativ metod

Ahrne och Svensson (2015) beskriver en kvantitativ metod som en numerisk undersökning, där en större mängd mätbar data samlas in, exempelvis genom att använda sig av enkäter. I vår studie har vi i stället valt att utgå från en kvalitativ metod som Alvehus (2019) beskriver som ett sätt att intressera sig för och skapa en förståelse kring något. Syftet med vår studie är att ta reda på förskollärares uppfattningar kring boksamtal och högläsning, alltså inte undersöka kvantifierbara resultat. Därför motiverar vi att en kvalitativ metod lämpar sig bättre utifrån vår studies syfte. Ahrne och Svensson (2015) förklarar att kvalitativa metoder används för att forska kring olika tankar och intentioner kopplat till ett visst fenomen, och därav har vi valt intervjuer som metod för att samla in studiens data. Valet av en kvalitativ metod motiveras alltså genom att studiens syfte är att undersöka förskollärares uppfattning och tankar kring högläsning och boksamtal, samt hur de stödjer barns lärande och utveckling.

6.2 Intervju som metod för insamling av data

Eriksson Barajas m.fl. (2013) beskriver att datainsamlingen i en kvalitativ metod innebär att vi som forskare ska kunna studera den valda forskningsfrågan för att gemensamma eller skilda mönster ska uppmärksammas. För att samla in data till vår studie, använde vi oss av intervjuer. Eriksson- Zetterquist och Ahrne (2015) menar att intervjuer är ett bra verktyg för att fånga tankar, åsikter och reflektioner kring ett visst ämne, där personen får yttra sig helt fritt. Eftersom vi i vår studie är intresserade av förskollärares uppfattningar kändes valet av just intervjuer som en självklar metod för oss för att svara an på studiens syfte. I stället för att använda oss av exempelvis observationer som Eriksson Barajas m.fl. (2013) beskriver som en metod att använda sig av om man vill spegla ett agerande i en specifik situation. Larsson (1986) menar att just intervjuer är grunden inom vår valda forskningsansats, fenomenografi, då meningen inom forskningsansatsen är att fånga upp en persons uppfattningar om ett visst fenomen, vilket också blir väsentligt kopplat till vår studies syfte och frågeställningar. Den intervjuform vi har valt att använda oss av är så kallade halvstrukturerade intervjuer, vilket Eriksson Barajas m.fl. (2013) förklarar som en mer öppen form av intervjuer, med både fasta och spontana frågor kopplat till det valda ämnesområdet. Halvstrukturerade intervjuer passar även bra in i fenomenografins uppfattning om intervjuer, där det anses vara viktigt att etablera en bra kontakt och ställa öppna frågor för att inte missa delar av de fenomen som ska synliggöras.

Inför intervjuerna förberedde vi en väl utformad intervjuguide (Bilaga B), där vi utifrån studiens syfte och frågeställningar arbetade fram ett antal frågor av öppen karaktär. Eriksson

Barajas m.fl. (2013) beskriver en intervjuguide som ett lämpligt verktyg att använda sig av för att säkerställa att relevanta uppfattningar kring studiens syfte behandlas under intervjun. Utöver de fasta frågorna hade vi även formulerat några utvecklande frågor, som vi kunde använda oss av för att försöka utveckla ett ämne, ett specifikt svar eller tanke från förskollärarna.

Fyra av fem intervjuer genomfördes på plats i de olika verksamheterna, vilket Ahrne och Svensson (2015) beskriver som en tillgång, eftersom vi då befinner oss i förskollärarens dagliga miljö, vilket kan bidra med en trygghet för respondenterna. En intervju utfördes över Zoom, som är ett digitalt mötesrum. Eftersom förskolläraren inte hade möjlighet att mötas upp på förskolan. Samtliga intervjuer inleddes med sex grundfrågor (Bilaga B). Syftet med dessa frågor var att dels ta reda på relevant bakgrundsinformation om respektive respondent. Men också för att skapa en bra och lugn start för förskollärarna, för att eventuell nervositet skulle släppa innan vi gick över till de mer centrala frågorna. Samtliga intervjuer pågick under ca. 30–40 minuter. Trots att några respondenter arbetade i samma verksamhet intervjuades alla förskollärare enskilt. Detta motiveras genom att vi inte ville att respondenterna skulle bli påverkade av varandras svar och tankar under intervjun.

6.3 Ljudupptagning och transkribering

För att fånga upp våra respondenters uppfattningar valde vi att spela in samtliga intervjuer med hjälp av Röstmemo på Iphone, som är en ljudinspelningsapplikation. Dahlgren och Johansson (2019) beskriver att ljudinspelningar av intervjuer är grundläggande inom fenomenografi för att kunna fånga upp en rättvis bild av en persons uppfattningar. Även Bjørndal (2018) beskriver fördelarna med att använda sig av ljudinspelning under en intervju, då vi som forskare på det sättet kan säkerställa en helhetsbild av de åsikter, uppfattningar och tankar som framgått under samtalet. Genom att vi spelade in materialet kunde vi dels inta en närvarande och lyssnande roll genomgående under intervjun. Men även fokusera på vad respondenten uttryckte och stötta upp med följdfrågor vid behov. Det inspelade materialet möjliggjorde även för oss att lyssna igenom intervjun flera gånger - vilket gjorde att vi kunde få en djupare insikt om vad förskollärarna uttryckte.

För att spegla respondenternas verkliga uppfattningar på bästa sätt transkriberade vi ljudupptagningarna, vilket betyder att man ordagrant skriver ner ljudinspelningen (Alvehus, 2019). Att transkribera materialet ser Eriksson- Zetterquist och Ahrne (2015) som en fördel, då vi som forskare kan lära känna materialet på ett djupare sätt. Genom att använda oss av transkribering möjliggjorde det för oss att kunna arbeta med, och analysera det insamlade materialet på ett mer djupgående sätt.

6.4 Analysmetod

Eftersom studien utgår från en fenomenografisk forskningsansats är analysen induktiv, dvs. att den är förutsättningslös och alltid utgår från det empiriska materialet där tanken är att kategorier ska växa fram under analysens gång (Kroksmark, 2007). Vi började därför med att läsa igenom alla intervjuer för att få en helhetsbild. Detta gjorde vi flera gånger för att lära känna materialet och få en bred uppfattning om vad som har sagts i intervjuerna (Svensson & Åkerblom, 2020). Därefter började vi sortera och dela upp materialet för att hitta eventuella samband och mönster i förskollärarnas uppfattning om högläsning och boksamtal (Dahlgren & Johansson, 2015). För att lättare få en överblick skrev vi ut intervjuerna på fysiskt papper.

Utskrifterna möjliggjorde även för att kunna klippa sönder materialet för att vi på ett enklare sätt kunde leta efter likheter och skillnader för att sedan gruppera dem i högar. Dahlgren och Johansson (2015) menar att huvudsyfte med fenomenografi är att urskilja variationer och därför är det viktigt att inte endast leta efter skillnader utan också finna likheter.

I nästa steg artikulerade vi högarna, dvs. att vi hade likheterna i fokus (Dahlgren & Johansson, 2015). Detta gjorde vi för att hitta det centrala i likheterna och för att kunna begränsa vad som får plats i en enskild kategori. Därefter började vi namnge kategorierna. Namnen bör, enligt Dahlgren och Johansson (2015), vara korta men samtidigt försöka beskriva de olika uppfattningarna. Till sist satte vi kategorierna i kontrast till varandra för att upptäcka eventuella förbindelser mellan dem och för att då se om kategorierna får plats i fler än en. Resultatet blev tre beskrivningskategorier varav en också rymmer en underkategori.

6.5 Urval och avgränsningar

Vi har använt oss av ett strategiskt urval, som Alvehus (2019) beskriver som medvetna val och strategier. Vi har därför valt att avgränsa vårt urval till att samtliga deltagare är utbildade förskollärare, samt aktivt verksamma i en barngrupp med en spridning på barnens åldrar. Ett annat medvetet val var att avgränsa oss till sex respondenter vilket Eriksson- Zetterquist och Ahrne (2015) menar är ett tillräckligt urval för att genomföra kvalitativa intervjuer på.

Löfdahl (2014) beskriver god forskningsetik, och menar att vi som forskare har ett etiskt ansvar att förhålla oss till genomgående i vår studie. När vi sökte efter deltagare skickade vi därför först ut ett informationsbrev (Bilaga A) till rektorer. Informationsbrevet innehöll en kort presentation av oss forskare, samt studiens syfte och varför vi tänkt att undersöka just detta. I brevet stod det även framskrivet vad vi förväntade oss av deltagarna. Information kring våra etiska överväganden beskrevs, såsom att både förskollärare och verksamhet självklart skulle anonymiseras, vilket är grundläggande inom god forskningsetik (Löfdahl, 2014).

Väl på plats delgavs samtliga respondenter en samtyckesblankett (Bilaga C), där de fick godkänna sin medverkan i studien. I början av varje intervju frågade vi även alla förskollärare om deras godkännande att spela in med ljud - vilket samtliga godkände. Tyvärr hade vi problem med att hitta en sjätte och sista respondent, trots att vi mejlat ut förfrågningar till en mängd olika förskolor. Efter att ha påbörjat en analys av den data vi samlat in utifrån våra fem intervjuer bestämde vi oss i samråd med våra handledare att vi har nog med material för att uppnå resultat. Fastän att vi inte fick tag i en sjätte respondent kunde vi utläsa en mättnad i det transkriberade materialet, dvs. att vi såg ett mönster som återkom i flera intervjuer (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015)

6.6 Respondenter

Samtliga förskollärare arbetar på förskolor i Västsverige. Johanna, Bea och Monica arbetar i samma verksamhet, men på olika avdelningar i Göteborgs kommun. Jessica är verksam på en förskola öster om Göteborg, medan Bodil arbetar i en förskola norr om Göteborg. Samtliga respondenter har anonymiserats genom pseudonym. Genom att namnge samtliga respondenter och förskolor med fiktiva namn, har vi på detta sätt kunnat redogöra för förskollärarnas exakta uppfattningar i vårt resultat, utan att ange deras riktiga namn och verksamhet.

Respondenter	Fiktivt namn	Ålder	Erfarenhet	Storlek på barngrupp
F1	Bodil	30 år	7 år	22 barn
F2	Johanna	32 år	7 år	23 barn
F3	Bea	46 år	22 år	23 barn
F4	Monika	64 år	35 år	22 barn
F5	Jessica	40 år	15 år	13 barn

6.7 Reliabilitet och Validitet

Thurén (2019) förklarar reliabilitet som att studiens resultat ska bli liknande om undersökningen genomförs igen. Validitet innebär att man undersöker det man tänkt utifrån studiens syfte. För att en studie ska anses som trovärdig krävs både en hög validitet och reliabilitet (Thurén, 2019). I vår studie redogör vi för förskollärares uppfattningar kring ett visst fenomen under intervjun, där materialet sedan transkriberas för att sedan redovisa dessa uppfattningar genom förskollärares citat samt våra egna tolkningar i studiens resultatdel. Hade studien utförts igen på liknande sätt, fast med andra respondenter och forskare, är det inte säkert att ett liknande resultat hade uppnåtts. Därav har studien en låg reliabilitet. Genom att vi genomgående förhåller oss till studiens grundläggande syfte och forskningsfrågor under studiens samtliga delar - är vår förhoppning att studien ska genomsyras av hög validitet.

6.8 Generalisering

Ahrne och Svensson (2015) beskriver att möjligheten att kunna generalisera hänger ihop med forskningens trovärdighet. Inom en kvalitativ studie kan generalisering innebära att studiens resultat kan säga något om andra miljöer, individer och verksamheter. Eftersom vi har valt en fenomenografisk ansats innebär det att studiens resultat inte kan redovisa för precisa svar, då vi inte är ute efter att finna ett rätt eller fel (Kroksmark, 2007). Syftet är i stället att beskriva respondentens egna uppfattningar kring fenomenen som har undersökts. Fenomenografi för således med sig att studien blir trovärdig men svår att generalisera, eftersom alla respondenternas olika uppfattningar är det som är intressant för studiens syfte. Om vi i stället hade använt oss av en större grupp respondenter och skickat ut enkäter hade resultatet varit mer generaliserbart (Svensson & Ahrne, 2015). När svarsfrekvensen blir större kan resultatet därmed säga något om yrkesgruppens samlade uppfattningar.

6.9 Etiska överväganden

Som forskare har man särskilda skyldigheter mot de personer som medverkar i ens forskning och ett ansvar för att de inte ska skadas eller kränkas i samband med forskningen (Vetenskapsrådet, 2017). När vi har planerat och genomfört vår studie har vi därför använt oss av Vetenskapsrådets fyra etiska grundprinciper för humanistisk forskning, det vill säga: Informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Jacobsson & Skansholm, 2019). Informationskravet betyder att vi som forskare måste upplysa respondenterna om studiens syfte och vad det innebär att delta. De som deltar i forskningen

ska själva få bestämma om de vill vara med eller ej, ett så kallat samtyckeskrav. Detta krav medför därför att respondenterna i vår studie har kunnat avbryta när som helst under studiens gång och inte behöva uppge skäl till varför. Konfidentialitetskravet innefattar att vi som forskare ansvarar för att samtliga personuppgifter anonymiseras för att säkerställa att de inte går att identifiera eller spåras. Till sist har vi nyttjandekravet som handlar om att det empiriska materialet inte får användas utanför vår studies ramar och syfte (Jacobsson & Skansholm, 2019).

6.10 Metoddiskussion

Huvudsyftet med vår studie var att undersöka förskollärares uppfattningar om högläsning och boksamtal. För att undersöka detta valde vi därför att genomföra en kvalitativ intervjustudie med en fenomenografisk forskningsansats. En fenomenografisk ansats är induktiv och när den tillämpas är det därför viktigt att forskningsprocessen är förutsättningslös. Därför har studiens frågeställningar behövts vara föränderliga och av den orsaken formulerats om under arbetets gång. Fenomenografi är en relevant ansats för vår studie då den handlar om förskollärares uppfattning om två fenomen - högläsning och boksamtal. Vår avsikt har således varit att undersöka hur förskollärare uppfattar fenomenen på olika sätt. Fenomenografi är även relevant för vår studie då det är en ansats som huvudsakligen riktar sig till didaktisk och pedagogisk forskning (Kroksmark, 2007).

För att ta reda på respondenternas uppfattningar kring fenomenen valde vi att använda oss av halvstrukturerade intervjuer, dvs. att intervjufrågorna är av mer öppen karaktär. Detta resulterade i att förskollärarna under intervjun kunde utveckla och berätta mer om sina uppfattningar (Eriksson Barajas m.fl., 2013). I efterhand har vi reflekterat över vår intervjuguide (Bilaga B). När vi utformade frågorna var vi i starten av arbetet och hade en vilja att snabbt komma i gång. Vår avsikt var att skapa öppna frågor, vilket vi gjorde -men det blev för många. Nu i efterhand har vi förstått att även öppna frågor kan upplevas som stängda vid en tidsbegränsning. Om vi hade gjort om arbetet idag hade vi formulerat och begränsat intervjuguiden på ett annat sätt och exempelvis endast använt oss av studiens forskningsfrågor. Detta hade även stämt bättre överens med de riktlinjer som en fenomenografisk ansats har.

Dock är vi medvetna om att det även finns svagheter i att använda intervju som metod. En sådan aspekt skulle kunna vara att intervjuaren omedvetet påverkar respondenterna, så att svaren präglas av forskarens egna uppfattningar (Bjørndal, 2018). Eriksson- Zetterquist och Ahrne (2015) påpekar ytterligare en svaghet med intervju som metod och menar att de kan ge en begränsad bild av det som undersöks för att det endast ger ett perspektiv av fenomenet. Därför kan man exempelvis komplettera med observationer. Detta var dock inte ett alternativ för oss då vår forskningsprocess var tidsbegränsad och av den anledningen valde vi att arbeta med endast en metod. Om vi hade haft mer tid hade observationer kunnat vara ett kompletterande alternativ. För att tillämpa observationer hade vi dock behövt formulera om studiens syfte och då även fokuserat på hur högläsning och boksamtal realiserar i verksamheten. Om forskaren arbetar på detta sätt möjliggör det för att ställa metoderna mot varandra vilket hade kunnat resultera i ett mer "verkligt" resultat.

Vid intervjuerna använde vi oss av en applikation i telefonen för att spela in ljud. Detta blev en säkerhet för oss då vi kunde förlita oss på att allt som uttrycktes fångades i en fil som sedan sparas för att därefter kunna transkriberas. Att använda sig av inspelade intervjuer är dels betydelsefullt för studiens reliabilitet då att det fånga förskollärarnas exakta

uppfattningar. Men också för att vi som forskare, under intervjun, ska kunna föra ett avslappnat och närvarande samtal. I stället för att fokusera på att föra anteckning kunde vi rikta in oss på att ställa följdfrågor när det behövdes. Inspelning som metod kan dock problematiseras utifrån en etisk aspekt då vi ser att det är av vikt att vi endast använder oss av det som är relevant för forskningen (Löfdahl, 2014). För att göra respondenterna medvetna om detta valde vi därför att skicka ut ett informationsbrev (Bilaga A) innan intervjun genomfördes. Informationsbrevet redogjorde för studiens ändamål och syfte samt hur det empiriska materialet skulle hanteras.

8. Resultat

I detta kapitel kommer resultatet från det empiriska materialet att skrivas fram. Utifrån våra intervjuer framträder väl synliga mönster som har utvecklat tre beskrivningskategorier. Kategorierna redogör för respondenternas varierade uppfattningar kring högläsning och boksamtal, samt vilka val de uppfattar sig göra för att didaktiskt främja barns utveckling och lärande.

Den första beskrivningskategorin är *Högläsning och boksamtal gynnar barns fantasi och språkutveckling*, och beskriver förskollärarnas tankar kring att använda högläsning och boksamtal som ett verktyg för att främja barns fantasi och språkutveckling. Den andra beskrivningskategorin kallar vi för *Boksamtal används som ett verktyg för att samtala om svåra ämnen*, och här redogörs för förskollärarnas tankar om hur boksamtalet kan användas som ett pedagogiskt verktyg för att belysa och diskutera svåra ämnen. Kategorin innefattar även en underkategori som är döpt till *Förskollärares strategier under ett boksamtal* och berör hur respondenterna uppfattar sig använda olika frågor vid ett boksamtal. Den sista beskrivningskategorin *Planerad och spontan - två typer av högläsning i förskolan* visar på två tydliga uppfattningar i hur högläsningen kan gå till. I kapitlet kommer beskrivningskategorierna presenteras mer ingående och exemplifieras med hjälp av utdrag från intervjuerna. Utdragen som används är inte de enda utan de nyttjas här som exempel. Efter varje beskrivningskategori följer en sammanfattning av våra tolkningar. Slutligen presenteras beskrivningskategoriernas samband och helhet i ett utfallsrum.

8.1 Högläsning och boksamtal gynnar barns fantasi och språkutveckling

Resultat visar att högläsning och boksamtal anses främjar barns utveckling och lärande. Samtliga fem förskollärare i studien är överens om att högläsning och boksamtal är viktiga hjälpmedel i den pedagogiska verksamheten.

En gemensam uppfattning är att högläsning och boksamtal gynnar barns fantasi och föreställningsförmåga.

Jag tänker mycket att det är ett sätt att skapa, dels ge barnen större ordförråd men också skapa en fantasi med barnen, man kan fantisera tillsammans med barnen om någonting som inte är här och nu men ändå som något som kan bli lite mer konkret /.../ - Jessica

Det är ju för att man vill att dom ska lära nya ord, få ett bredare språk och att få i gång fantasin /.../ Det är som att gå in i en fantasivärld. Att man kan upptäcka, och sen också att man kan lära sig nya saker/.../ Ja men självklart är det viktigt, för fantasin och gemenskap. - Bea

Respondenterna uppfattar att läsningen blir ett gemensamt upptäckande där fantasin är centralt. Vidare menar förskolläraren Johanna att även bilderna i böckerna har en betydande roll för att väcka fantasi hos barnen.

/.../ jag brukar använda boksamtal för att samtala och lyfta olika svåra ämnen och känslor, men också för att utveckla deras fantasi /.../ oftast så hjälper ju bilderna en del för att väcka en fantasi och ett intresse kring sagan eller handlingen. - Johanna

Till skillnad från Johannas uppfattning, uttrycker förskolläraren Bodil, att bilderna i stället kan vara ett hinder för barnens fantasi.

/.../Vi vet ju att det finns så många olika forskning som har visat att det utvecklar språket på många olika sätt också. Det utvecklar fantasin, det utvecklar lyssnandet också. Man behöver lära sig att lyssna på saker också. Och det här med fantasin, det är bra att kunna lyssna på saker och skapa sig egna bilder i huvudet och inte bara titta på bilderna. -Bodil

Utifrån ovanstående citat går det således att läsa ut att det finns skilda upplevelser kring bildernas funktion. Förutom att högläsning och boksamtal främjar barns fantasi anser även alla fem förskollärare att språkutvecklingen också gynnas. De menar bland annat att barnen berikas i sitt språk och utvecklar sitt ordförråd genom att få böcker lästa för sig. Förskollärarna menar dessutom att det lägger grunden för ett fortsatt läs- och skrivintresse.

/.../ då skulle jag säga att det är väldigt, väldigt viktigt med högläsning, just för att dom ska få höra nya ord och få sin språkförståelse /.../ man lägger grunden för läs- och skrivförståelsen för barnen, när man läser. Och då får dom de här orden, förståelse för vissa nya begrepp och att man kan sätta det här i ett sammanhang på ett helt annat sätt när dom börjar skolan, att det är väldigt viktigt att dom hör, väldigt många ord varje dag, nya på olika sätt. - Johanna

/.../ jag ser ju att forskning som jag läst visar på att barn som läser och blir lästa för blir mer får ett bättre ordförråd och ett bättre utvecklat språk senare i livet också och att förskolan sätter grunden för ett intresse i framtiden också. - Bodil

/.../ och att få med sig högläsning, då får du med dig ord som inte kanske inte används till vardags när du pratar, du får ett försprång till skriftspråket som jag menar är jätteviktigt när du blir äldre sen när du ska klara dig i

samhället och du får tillgång till information som du inte skulle få om någon bara berättar för dig /.../ - Jessica

Genom läsningen uppfattar förskollärarna att barnen får höra ord och nya begrepp i olika sammanhang, vilket uppfattas gynna barnen längre fram. Monika beskriver läsningens funktion i förhållande till språkutveckling och betonar även sin roll i att ge barnen ett rikt ordförråd.

Min roll är väl att utveckla barnets språk tänker jag. Och barnens roll är att lära sig fler ord, för barn tycker om att smaka på nya ord. Dom gillar att höra lite svåra ord /.../ och ha ett rikt ordförråd, ett rikt språk. Så att dom kan klara sig i framtiden, så tänker jag, i skolan framför allt. Förbereda för framtiden, deras vuxenliv /.../ -Monika

Utöver att högläsning och boksamtal är viktigt för barns språkutveckling uppger tre av fem förskollärare att högläsning och boksamtal även är ett verktyg för att fånga upp barn som har språksvårigheter.

/.../jag tänker att om man börjar med det tidigt och uppmuntrar barn till det tidigt så kan man också se tidigt vilka svårigheter barnen har och då kompensera och hjälpa dom att överkomma de svårigheterna så att det inte kommer sen när de går i högstadiet. -Bodil

/.../ och ännu viktigare skulle jag säga att det är för dom som senare kommer visa sig ha en dyslexidiagnos eller andra svårigheter med läs och skrivinläring, skulle jag säga att dom har fått en förståelse redan som små - då har dom ju haft många år på sig att få den förståelsen som dom annars kanske skulle behöva få, eller börja få först i skolan. Och då blir det mycket svårare att hänga med /.../ får du hela den grunden tidigt blir det lättare även om du får svårigheter. -Jessica

Förutom uppfattningen om att läsaktiviteter kan synliggöra barn med språksvårigheter ger två av fem förskollärare uttryck för att högläsning också är betydelsefull för barn med annat modersmål än svenska.

/.../ när det kommer nyanlända där vi inte har svenska språket gemensamt överhuvudtaget, där barnen kanske inte ens har hört svenska innan de kommer till förskolan, då blir ju det väldigt svårt att ha högläsning för det säger inte barnen någonting /.../ då är ju dom här silent books väldigt bra för där kan man ju liksom gemensamt peka och prata, och jag kan sätta ord på vad det är vi tittar på. Barnen får in språket på det sättet. - Jessica

Respondenten upplever svårigheter med att inkludera de barn som inte kan det svenska språket än. Förskolläraren uttrycker då att användningen av "silent books" kan vara ett bra sätt att även göra dessa barn delaktiga i läsningen och därmed språkundervisningen.

8.1.1 Tolkningar av beskrivningskategori 1:

Utifrån ovanstående resultat tolkar vi att förskollärarna använder högläsning och boksamtal som ett verktyg för att vidga barns perspektiv och konstruera inre bilder. Detta möjliggör för barnen att tillsammans skapa en kreativ helhet och gemenskap. Vi tolkar att grunden för dessa uppfattningar ligger i förskollärarnas vetenskapliga förhållningssätt, där det är av vikt att hålla sig uppdaterad kring adekvat forskning. Utifrån förskollärarnas delade tankarna kring bildernas innebörd tolkar vi att bildens betydelse i boken är situationsbundet. Detta beroende på vad förskolläraren vill uppnå för syfte med bokaktiviteten. Å ena sidan tolkar vi att vissa respondenter uppfattar att det finns fördelar med en bok som har mer text än bilder, för att barnen ska få möjlighet att tänka fritt och skapa inre bilder. Men å andra sidan uppfattar vi att vissa förskollärare anser att bilder också kan hjälpa barnen att fantisera och relatera till bokens innehåll. En faktor till varför det ser ut så här, menar vi, kan vara att samtliga förskollärare har yrkeserfarenhet och därmed arbetat fram passande strategier i det pedagogiska arbetet.

Samtliga respondenter uppger att högläsning och boksamtal är språkutvecklande. Utifrån ovanstående citat utläser vi att förskollärarna i studien är väl insatta i de positiva effekter läsning har på barns språkutveckling. Respondenterna poängterar att de arbetar med högläsning och boksamtal i verksamheten på ett språkstimulerande sätt. Vi uppfattar även att förskollärarna är medvetna om betydelsen av högläsning i förskolan för den fortsatta skolgången. Vi tolkar också att flera förskollärare ser läsningen ur ett större perspektiv. Detta genom att respondenterna utifrån läsningen kan identifiera barn som har eventuella språksvårigheter och i så fall sätta in passande resurser. Baserat på detta, ser vi, att förskollärarna uppfattar förskolan som en start i skolsystemet och att barnen därför behöver förberedas inför det fortsatta lärandet utifrån deras egna förutsättningar. Majoriteten av förskollärarna yttrar inga åsikter om de barn som har annat modersmål än svenska. Anledningen till att det ser ut så här kan dels bero på att förskolorna där respondenterna jobbar inte ligger i områden där det bor barn med annat modersmål än svenska. Men det kan också bero på att vi inte ställde följdfrågor kring detta ämne då det inte var vårt primära syfte.

8.2 Boksamtal används som ett verktyg för att samtala om svåra ämnen

Fem av fem förskollärare i studien lyfter boksamtal som ett möjligt verktyg att använda sig av för att samtala kring svåra ämne och frågor tillsammans med barnen på flera olika sätt. Genom att lyfta olika ämnen under ett boksamtal kan förskollärarna belysa och visa på en mångfald.

/.../ ett stort syfte är ju just detta att kunna lyfta saker från barnen och ändå kunna diskutera svåra frågor. Sånt man ser att de behöver. Men jag kan också känna det att boksamtal kan vara det här att få vara med om samma sak fast på flera olika sätt. - Jessica

Belysa viktiga ämnen, mångfald. /.../ Att saker kan komma fram som dom inte vågar säga bara, att dom kanske tänkt på något så tar man upp det i en bok, och det är nån annan som också har den känslan och då vågar man öppna sig /.../ - Bea

Respondenterna uttrycker att boksamtalet blir en plats där tankar och åsikter ska få tid och möjlighet att yttras fritt utan att värderas. Vidare beskriver tre av fem förskollärare hur dom använder olika böcker som handlar om värdegrundsfrågor och barns rättigheter.

Det kan vara för att lyfta vissa ämnen, barns rättigheter, eller andra saker. Och så kan man också få väldigt intressanta saker, så sådana böcker kan man ju fråga lite mer om. - Monika

Likt Monika, uppfattar Jessica ett boksamtal som ett utmärkt sätt att beröra denna typ av ämne utan att ett specifikt barn ska känna sig utpekad.

/.../ sådana grejer som man kan prata om, svåra ämnen, utan att någon behöver känna sig utpekad för man lyfter det från barnen och pratar om hur man är en bra kompis eller hur man säger förlåt eller vad det nu än kan vara. Det känns som att det ofta handlar om värdegrundsfrågor som man pratar om. - Jessica

Förutom medvetenheten i att inte peka ut ett visst barn i en känslig situation poängterar Bodil vikten av att boken kan behövas läsas ett flertal gånger tillsammans med barnen. Detta för att sedan ställa passande frågor till det lästa innehållet, vilket hon uppfattar resulterar i en ökad förståelse för barnen.

/.../ där det är böcker där barn har gjort olika val eller stått emot någonting eller så. och då kan det ju vara att man väljer samma bok flera gånger om för att man har en specifik tanke om vad man vill att barnen förhoppningsvis ska ta med sig eller uppfatta. - Bodil

Förutom värdegrundsfrågor delar samtliga fem förskollärare uppfattningen om att använda boksamtal för att kunna samtala kring olika känslor samt hur man kan agera i konflikter.

Vi har jobbat mycket med känslor och att uttrycka sina egna känslor och tankar och sig själv som individ väldigt mycket och då har vi haft ett fokus vi pedagoger att välja böcker som lyfter detta på olika sätt. /.../ mer barnens egna uppfattningar och känslor kring det som sker.
- Bodil

/.../ Det kan ju vara, ofta så kan det vara det här med känslor det kan ju vara en sån här grej som är svår att sätta ord på själv. Hur känner jag i vissa situationer, eller om det är någon som är jättearg i en bok så kan man fråga barnen, har det här hänt någon gång, eller har ni känt såhär någon gång, och hur då, varför? Och hur gör du i den situationen om du blir ledsen, vad gör du då? - Johanna

Nu har vi jobbat jättemycket med känslor, och alla barnens känslor. Efter vi har läst en bok så får dom rita känslor, vi pratar om känslor. Sen pratar vi jättemycket om det, att man ska titta i någons ansikte under konflikt, hur ser den personen ut? - Monika

Förskollärarna uppfattar alltså att känslor kan vara ett centralt ämne under boksamtal. Dessutom uppfattar förskollärarna sig arbeta för att utveckla och stärka barns identitet och

gruppens samspel. Fem av fem respondenter i studien anser att just boksamtal är ett utmärkt sätt att utveckla barns identitet och stärka samspelet för hela gruppen.

Så som nu har vi identitetsskapande, då har ju jag valt ut en bok som har med det ämnet att göra /.../ Att man ska lyssna på varandra inte bara prata i munnen på varandra. Det är ju sådana regler som vi jobbar med hela tiden och som är viktigt i ett boksamtal, att bli lyssnad på om man har något att säga. - Birgitte

Dom får säga det dom vill och det blir så identitetsstärkande för dom. /.../ sin egen identitet, att dom vågar uttrycka sig. Att det är så viktigt, det här att man kan uttrycka sig i konflikter och så med kompisar, att dom kan säga vad dom vill. - Monika

/.../ boksamtal ger ju supermycket för som faktiskt bara lyssnar några gånger innan dom vågar ge sig in i diskussionerna. jaa mycket identitetsskapande faktiskt. /.../ otroligt mycket, så, med samspel, /.../ just med att hur man ska tänka i en grupp, ta upp dom här sakerna som man inte vågar säga annars /.../ - Johanna

Förskollärarna uppfattar, baserat på ovanstående citat, att boksamtalet är identitetsstärkande. Detta eftersom det möjliggör för barnen att få uttrycka sina åsikter samt att bli lyssnad på.

8.2.1 Tolkningar av beskrivningskategori 2, del 1:

Utifrån resultatet tolkar vi att samtliga förskollärare anser att boksamtal är ett betydelsefullt redskap för att samtala kring svåra ämnen. Ett flertal respondenter använder boksamtal för att belysa värdegrundsfrågor och barns rättigheter. Vi utläser därför att boksamtalen används för att göra dessa, annars ibland svåra situationer, mer begripliga och mindre komplicerade för både barn och vuxna. En förskollärare nämner att boksamtalet kan används som ett hjälpmedel för att inte peka ut ett visst barn i en viss situation, men ändå samtala om vad som eventuellt har hänt. Vår tolkning blir då att denna typ av boksamtal tar hänsyn till både ett grupp- och individperspektiv. Den enskilde individen behöver inte känna sig träffad eller anklagad, samtidigt som ett reflekterande samtal kan uppstå för hela gruppen. Detta förhållningssätt ser vi gå hand i hand med läroplanens framskrivning (Lpfö18, 2018) kring värdegrunden och därför tror vi att det ligger till grund för dessa uppfattningar.

Samtliga respondenter anser att boksamtal också är centralt när man ska prata om känslor, skapa gemenskap och bidra till barnens identitetsskapande. Vi menar att man kan ställa sig frågan om varför det behövs en bok för att belysa dessa ämnen. Men tolkar utifrån respondenternas uppfattningar att känslor är ett svårt ämne att samtala om och att de då kan behöva ett fysiskt stöd för att underlätta i dessa situationer. Vi tolkar således att det främst är ett verktyg för förskollärarna i denna kontext.

En förskollärare är av uppfattningen att boksamtal möjliggör för barnen att uttrycka åsikter och bli lyssnade på. Den bakomliggande faktorn till detta, menar vi, kan vara att förskolan, enligt läroplanen (Lpfö18, 2018) - ska vara en demokratisk arena där allas åsikter ska få ta plats. Genom att förskollärarna uttrycker att barnen oftast, under ett boksamtal, är indelade i mindre grupper kan vi se att barnen får en större chans att dela med sig av sina erfarenheter, vilket då också blir en del i arbetet med demokratifostran.

8.2.2 Förskollärares strategier under ett boksamtal

Samtliga fem respondenter uttrycker att dom använder sig av öppna frågor under ett boksamtal, främst för att utveckla handlingen för barnen.

Alltså det här med att man hela tiden är med i sagan, och så kanske man pausar och frågar:” åh vad tror ni händer nu?” man ställer lite följdfrågor för att se till att dom fortfarande är med och är intresserade. Det är nog det viktigaste tror jag. /.../ man kan fråga mer, “hur tänker du, vad tror du händer nu?” /.../ ofta att dom får utveckla innehållet, vad ska hända sen eller att man pratar om olika ord. - Johanna

Min roll är ju att försöka föra samtalet vidare. /.../ i vissa böcker har man ju väldigt tydliga bilder att relatera till också och då kan det ibland vara lättare att prata om bilderna än texten i sig. “Vad ser du på den här bilden?” “Vad är det som händer?”. - Bodil

Baserat på ovanstående citat, ser vi, att förskollärarna använder sig av “vad” och “hur”-frågor, alltså frågor som kräver ett mer utförligt svar. En förskollärare uttrycker att hon använder sig av både öppna och stängda frågor under ett boksamtal.

/.../ “kommer ni ihåg när ni gjorde detta?” och sen har vi ju, eftersom barnen är runt två så är det ju inte alla som kan uttrycka sig verbalt och då blir det mycket “ja” och “nej” frågor för att barnen ändå ska kunna vara delaktiga på sitt sätt liksom. - Jessica

Respondenten uttrycker därmed också stängda frågor som ett alternativ för de barn som ännu inte har det verbala språket. Utöver att använda olika typer av frågor vid boksamtal, kopplat till bokens handling, uttrycker förskolläraren Monika att hon även använder frågor under boksamtalet för att jobba med matematik.

Och då pratar vi liksom lite om vilken sida, då läser vi första, andra, tredje och fjärde kapitlet, och nu så frågar vi när vi sätter oss, har vi läst det här kapitlet? /.../ Ska jag gå framåt eller bakåt i boken? Aaa, jag säger nu är vi på sidan 29 och vi va på 87, ska jag gå framåt eller bakåt i boken? Så aaa, dom förstår också att det är olika sidor och olika kapitel, så då gör vi det. - Monika

Respondenten uttrycker således boksamtal som ett möjligt sätt att arbeta ämnesöverskridande. Förutom att engagera barnen i frågor, uttrycker samtliga förskollärare, att de fångar barnens intresse och fokus under ett boksamtal genom att använda rösten på varierande sätt.

/.../ förändrar rösten. Man läser inte monotont utan med inlevelse. Så att du ” å nu blir det spännande här, och nu kommer det någon där, /.../ det är rösten är ju vårt verktyg, /.../, ändrar rösten, det är så man gör, för det är så det blir kul. Man fångar barnens intresse mycket lättare då, och då kan dom leva sig in i det med tror jag. - Monika

Och det är viktigt att man liksom har inlevelse och försöker få det att bli spännande och att man betonar vissa ord och meningar och sådär, så att dom

hänger med och tycker att det fortfarande är intressant, när man läser. -
Johanna

Min roll är ju att vara engagerade, inte bara monotont /.../ får man ju styra barnen lite för att hålla den röda tråden, Men att det ska vara en dialog och inte monolog. - Bea

Förskollärarna poängterar följaktligen vikten av att ha en inlevelse och uppfattar sig skapa detta genom att på olika sätt förändra rösten.

8.2.3 Tolkningar av beskrivningskategori 2, del 2:

Alla förskollärare uppfattar sig använda öppna frågor vid boksamtal. Vår tolkning blir att denna strategi uppfattas möjliggöra för ett mer tillåtande och delaktigt samtalsklimat - där allas röster är lika mycket värda. Detta tolkar vi som att förskollärarna är engagerade och intresserade för barnens tankar samt vill föra diskussionen vidare och djupare. Förskollärarna har alltså, enligt oss, en tilltro till barnens förmåga att diskutera mer komplexa frågor och en vilja att utmana dem i sitt lärande. En förskollärare, som arbetar på en yngre barns avdelning, uttryckte att hon både använde sig av öppna och stängda frågor. De stängda frågorna används för att göra de barn som ännu inte har det verbala språket delaktiga. Vi ser därför att de stängda frågorna också uppfattas fylla en funktion.

En respondent uttrycker att hon också arbetar med att undersöka matematiska termer vid högläsning. Vi ser därför att boksamtal även kan uppfattas möjliggöra för att utveckla barnens matematiska lärande. Å ena sidan tolkar vi att bakgrunden till detta grundas i respondentens uppfattning kring potentialen i att arbeta med flera läroplansmål under samma aktivitet. Å andra sidan skulle det även kunna indikera på att respondenten får påtryckningar från ledningen dvs. att matematik ska vara en central del av den pedagogiska verksamheten. Ytterligare en faktor som skulle kunna ligga till grund för uppfattningen är en eventuell tid och resursbrist, alltså att förskolläraren måste passa på att maximera lärandet när tillfälle ges.

Samtliga förskollärare poängterar vikten av att inte läsa monotont. De förespråkar i stället att läsa med inlevelse och ändra sitt röstläge för att skapa spänning och intresse för barngruppen. Vi tolkar att detta är viktigt för förskollärarna då vi upplever, genom ovanstående citat, att de strävar efter att möta barnens perspektiv och skapa delaktighet. I det går det även att läsa ut förskollärarnas barnsyn som speglas i deras engagemang för barnen, då viljan är att främst skapa en dialog snarare än en monolog under ett boksamtal.

8.3 Planerad och spontan - två typer av högläsning i förskolan

I intervjuerna har samtliga fem respondenter identifierat två typer av högläsning. Den planerade: som ofta sker på rutin i samband med vilan efter lunch. Och den spontana som sker oplanerat under dagen på förskolan.

/.../det kan ju vara både planerade tillfällen och spontana, det kan vara att man bara tar upp boken vid nästa måltid eller att man är ute på gården och barnen ser eller hittar någonting /.../ Men sen så har man ju även planerat

vid samlingarna eller vid olika lärtillfällen /.../ eller att barnen har visat ett intresse för det här och då har vi ett samtal /.../
- Bodil

Eller om vi är ute och någon inte vet vad den ska göra så kan vi också plocka fram en bok och läsa /.../ Om dom kommer från bokbussen, eller om dom bara kommer och hämtar en bok. Då blir det lite spontana boksamtalen så, och det kan ju också vara jättehärligt.
- Johanna

/.../ om jag planerar ett undervisningstillfälle så väljer jag ut en bok och tar med mig barnen /.../ men så att antingen är det ju så eller så är det att barnen kommer spontant med en bok och vill läsa /.../ för vi är väldigt noga med att vi har böcker i princip i alla våra rum. Så att man ska kunna läsa i vilket som man än sitter. -Jessica

Utöver de två olika sätten att läsa på, som baseras på ovanstående citat, uttrycker samtliga förskollärare att de spontana högläsningstillfällena ofta sker på barnens initiativ.

/.../just nu inne på "Fjärilen" så är det nog till 90 % barnen som tar initiativ till att vi läser. För dom gör det så ofta just nu så därför har vi inte känt att vi måste ta initiativet till det för vi läser, det känns som om att har vi fri lek - så är det alltid någon som sitter och läser. - Jessica

Det är nog både och, men framför allt barnen, att dom hämtar böcker och frågar, kan du läsa den här. Så att det är ofta på deras initiativ faktiskt.
/.../ som jag nämnde tidigare så sker det ofta i samband med vila, eller spontana tillfällen innan lunchen. - Johanna

/.../På läsvidan så är det ju vi vuxna, det där blir ju en sån förbestämd grej sen innan, att barnen vet att det är läsvidan efter maten och det är oftast ingen som protesterar mot det, det blir oftast en kollektiv grej vi gör. Men under dagen, vid de spontana läsningarna, är det nästan alltid barnen. -Bodil

Förutom uppfattningen att barnen många gånger initierar högläsningen, uppgav två av fem förskollärare att de inte alltid har tiden som krävs för att sätta sig ner med ett barn och ha en spontan lästund. Båda två uttrycker därför en känsla av dåligt samvete.

Man kan ha dåligt samvete, för att man inte alltid hinner med att sätta sig ner, även om barnen kommer med en bok och säger "kan du läsa, kan du läsa?" Så är det alltid något som är i vägen, man känner att man inte kan sitta med ett barn, då vill man ha några stycken med sig, så att man känner att man räcker till i barngrupp också. För att sitta med ett barn här, är inte alltid en möjlighet när man är 23 stycken. -Johanna

/.../ ibland så får man ju ett väldigt dåligt samvete om dom kommer och frågar "kan du läsa den här?" Då känner man uhh, det är liksom fem minuter tills maten kommer, det liksom, den här tiden. Då får man säga nej /.../ -
Bea

Johanna och Bea uppger även att det kan vara svårt att hitta tid till de planerade tillfällena och uttrycker svårigheter med de stora barngrupperna.

/.../det är för många barn, att det blir ett svårt tillfälle att sitta med 15–16 stycken, det blir liksom inget bra /.../ det är alltid nån som petar på nån och man blir avbruten och du vet, det blir liksom ingen bra situation att sätta sig ner och faktiskt läsa, vilket är väldigt synd. För det hade jag önskat att man hade mer tid med, faktiskt - Johanna

/.../tyvärr lånar man böcker där det inte är så mycket text, för att man inte har tid för det. Och då blir det att man väljer böcker där som barnen kan bläddra i själv, och det är ju lite dumt. Men jag kom på det nu, att man gör ju det, bara för att det ska vara böcker som dom kan titta i själva, det är ju bra på ett sätt att dom sitter tre stycken och bläddrar /.../ - Bea

På grund av de stora barngrupperna uttrycker således respondenterna att det är svårt att ta sig tiden att läsa på barnens initiativ. Vidare uttryckte två av fem förskollärare olika sätt att läsa på.

/.../ om barnen har valt någonting själva eller om det är spontant under dagen, då läser man mycket mer *med* barnen. För det är då något som dom har visat intresse för eller vill ha svar på. Medan om det är jag som har bestämt bok innan, att jag vill lyfta ett ämne eller så, då kan det vara att jag läser mer *för*, då det är något som dom inte har kunskap om sedan innan - Bodil

Jag tänker när jag läser *för* barnen så är det jag som mer bestämmer över boken, det är jag som bläddrar sida när jag har läst klart eller sådär. Medan när jag läser *med* barnen blir det, det här spontana att man pratar när man läser. Om barnen ser någonting i boken stannar jag upp och kanske liksom tittar ner på det som dom är intresserade av. Man engagerar barnen på ett annat sätt än när man läser *för* - Jessica

Bodil uttrycker att den spontana läsningen bidrar till att hon läser *med* barnen och att den planerade läsningen medför att hon läser *för* barnen. Liknande uppfattningar har Jessica som menar, likt Bodil, att det är den vuxne som bestämmer när de läser *för* barnen. Respondenterna uppfattar sig alltså identifiera två typer av högläsning.

8.3.1 Tolkningar av beskrivningskategori 3:

I det empiriska materialet framgår det att alla förskollärare identifierat två typer av högläsning - spontan och planerad. Vi tolkar att den planerade högläsningen sker på initiativ av förskollärarna, medan den spontana initieras av barnen. Baserat på ovanstående citat, tolkar vi, att det kan finnas både för- och nackdelar med att det är barnen som tar initiativ vid de spontana högläsningstillfällena. Å ena sidan ser vi möjligheterna att barnen faktiskt får böcker lästa för sig, och på så sätt utvecklat ett intresse för böcker och högläsning. Å andra sidan, om det oftast genomförs på barnens initiativ, utan någon tanke från förskollärarna - ser vi att den planerade och didaktiska undervisningen med högläsningen riskerar att utebli. En tolkning av varför det är barnen som tar initiativ till högläsningen skulle kunna vara att förskollärarna har

annat att göra när den fria leken pågår. Men det skulle också kunna vara så att barnen aktivt visar, i den fria leken, sitt intresse för böcker.

Att vissa förskollärare uttrycker en känsla av dåligt samvete tolkar vi hänger ihop med de stora barngrupperna. När ett barn visar intresse för att vilja läsa spontant med en förskollärare och tiden inte finns, menar vi, att känslan av att inte räkna till är oundviklig. Resursbristen blir även synlig vid de planerade tillfällena när det på vissa förskolor inte finns en chans att dela upp barnen i mindre grupper på grund av för lite personal och stora barngrupper.

Vissa förskollärare uttrycker att det antingen läser *för* eller *med* barnen under lästillfället. Vi tolkar in en betydande skillnad i att läsa *för* respektive att läsa *med* barnen. När barnen blir lästa *för* tolkar vi att det är förskolläraren som är den drivande faktorn och har en agenda där barnen blir mer passiva. Däremot utläser vi att läsning *med* barn innehåller ett gemensamt samspel och utforskande som grundar sig i barnens intresse och bidrar till delaktighet. Att båda uppfattningarna av läsning identifieras av förskollärarna ser vi kan bero på hur respondenterna tolkar begreppet undervisning.

8.4 Utfallsrum

Det som synliggörs i beskrivningskategori ett, *Högläsning och boksamtal gynnar barns fantasi och språkutveckling*, är att förskollärare uppfattar högläsning och boksamtal som viktigt för barns fantasi och språkutveckling. I förskollärarnas uppfattningar ges det uttryck för att barns fantasi gynnas och utvecklas under läsaktiviteter. Det framkommer även att samtliga respondenter uppfattar att språket berikas och att ordförrådet utvecklas genom att barnen får böcker lästa för sig. Samt att högläsning och boksamtal lägger grunden för ett fortsatt läs- och skrivintresse. Detta går att koppla ihop med beskrivningskategori två, *Boksamtal används som ett verktyg för att samtala om svåra ämnen*, där förskollärarna uppfattar sig förändra röstläget och betona stavelser för att skapa ett intresse och utveckla barnens språk. Ytterligare en parallell till beskrivningskategori två är att boksamtal beskrivs uppfattas som ett betydelsefullt verktyg, men i stället för att berika språket och fantasin ligger fokus på samtal om svåra ämnen.

Boksamtalet beskrivs användas som ett redskap för att inte peka ut enskilda barn men ändå kunna diskutera potentiella problem som uppstår i barngruppen. Uppfattningen är således att ämnet eller situationen lyfts från barnet. I resultatet för denna kategori fann vi även att samtliga förskollärare uppfattar sig använda öppna frågor vid boksamtal. Respondenterna förklarar att dessa frågor är viktiga för samtalets egenskaper i att utveckla innehållet samt för att leda samtalet vidare. Resultatet tyder på att förskollärarna är medvetna om frågornas betydelse i förhållande till utveckling och lärande, genom att frågornas formulering väljs väl. Här går det återigen att se samband med beskrivningskategori ett, då även förskollärarna i den kategorin poängterar vikten av högläsning och boksamtal som viktigt i förskolans verksamhet för språkklimatet.

I beskrivningskategori tre, *Planerad och spontan - två typer av högläsning i förskolan*, beskrivs förskollärarnas uppfattning kring två typer av högläsning - de planerade och de spontana tillfällena. De uttrycker att de spontana lässtunderna kan ske när som helst under dagen och flera respondenter menar att det då oftast är initierat av barnen. När läsningen är planerad uppfattas den oftast ske i samband med vilan och på initiativ av de vuxna. Vissa förskollärare ger uttryck för att

tidsbrist är ett hinder för läsningen, både den planerade och spontana, och respondenterna beskriver sig få en känsla av dåligt samvete. Känslan kan förstås i samband med beskrivningskategori ett och två där förskollärarna uttrycker vikten av högläsning och boksamtal i förskolan - förknippat med bland annat fantasi, språkutveckling och identitetsskapande. I beskrivningskategori tre framkommer det även att vissa förskollärare uppfattar sig antingen läsa *för* eller *med* barnen vid en bokaktivitet. När barnen blir lästa *för*, beskrivs läsningen som vuxenstyrd och initierad av förskolläraren. När förskollärarna däremot läser *med* barnen, uppfattas den som mer barnstyrd där det sker ett samspel mellan barn och vuxen. Här går det ännu en gång att se ett samband med beskrivningskategori två där uppfattningen om att dialog snarare än monolog är betydelsefullt vid boksamtal.

9. Diskussion

I detta kapitel kommer resultatet att sättas i relation gentemot den tidigare forskningen och framför allt diskuteras och svara an på studiens syfte och frågeställningar. Avsnittet kommer att disponeras efter studiens tre forskningsfrågor:

- Vilken uppfattning har undersökningens förskollärare om högläsning och boksamtal?
- Hur resonerar studiens förskollärare kring användandet av boksamtal?
- När uppfattar sig studiens förskollärare använda högläsning?

Därefter följer en diskussion kring studiens resultat i relation till förskollärares yrkesutövning och slutligen redogörs förslag på vidare forskning inom området.

9.1 Resultatdiskussion

Denna studie präglas av vårt syfte att undersöka förskollärares uppfattning kring högläsning och boksamtal. I studiens resultat uppmärksammade vi att samtliga respondenter har uppfattningen att högläsning och boksamtal är ett viktigt verktyg att använda i förskolan. Detta för att främja barns utveckling och lärande. Damber (2015) redogjorde för liknande slutsatser i sitt resultat - där hon beskriver värdet av högläsning. Hon menar att det finns påtagliga möjligheter med att använda högläsning i förskolan, framför allt för att främja barns språkutveckling. Fem av fem respondenter i vår studie delar den uppfattningen gällande högläsning och boksamtal. I Alatalo och Westlunds (2021) studie framhävs förskollärares tankar kring att nyttja högläsning i förskolan för en positiv språkutveckling för barnen. Genom att belysa nya ord och begrepp skapas en språklig miljö i verksamheten, vilket samtliga förskollärare i vår studie också uppfattar.

Resultatet påvisar också att förskollärarna i studien framhåller vikten av högläsning och boksamtal för att skapa ett tidigt intresse och ny kunskap för barnens läs- och skrivförståelse. Vilket förskollärarna uppfattar som värdefullt inför de kommande skolåren. Liknande resultat fann även Simonsson (2004) i sin observationsstudie, dvs. att läsning i förskolan lägger grunden för barnens läs- och skrivförståelse, vilket sedan har stor betydelse för hur barnen ska

klara av den framtida språkkulturen i skolan.

Förutom bilden av högläsning och boksamtal som ett läs- och språkutvecklande verktyg, pekar studiens resultat mot att samtliga förskollärare uppfattar sig främja barns föreställningsförmåga och fantasi genom att använda sig av böcker på olika sätt. Detta skiljer sig från vad tidigare forskning, som vi har tagit del av, visar kring vilka möjligheter som finns med högläsning och boksamtal. Ingen av de tidigare studiernas resultat framhåller högläsning och boksamtal som ett verktyg att stimulera barns fantasi och föreställningsförmåga. Utan fokuserar i stället på de positiva effekter högläsning och boksamtalet har på barns läs, språk, - och identitetsutveckling (Alatalo & Westlund, 2021; Damber, 2015; Simonsson, 2004). Samtliga av våra respondenter uppfattar att högläsning och boksamtal skapar en arena där man arbetar med att vidga och utveckla barns perspektiv och fantasi i ett gemensamt samspel. Utifrån detta resultat, anser vi, att respondenterna uppfattar högläsning och boksamtal som en viktig del i förskolan. Detta för att det också framgår i vårt resultat att förskollärarna uttrycker att de kan använda läsningen som ett sätt att uppmärksamma och hjälpa de barnen med eventuella språksvårigheter.

För att återgå till studiens första frågeställning: Vilken uppfattning har undersökningens förskollärare om högläsning och boksamtal? Visar studiens resultat att samtliga respondenter uppfattar högläsning och boksamtal som ett mångfacetterat redskap att använda sig av i förskolan. Dels för att uppmuntra och främja barns läs- och språkutveckling. Men också för att utveckla föreställningsförmågan samt att ge upphov till barnens fantasi. Resultatet visar att samtliga fem förskollärare uppfattar högläsning och boksamtal som ett viktigt, lustfyllt och lärande verktyg som kan användas för att lägga grunden för en god start inför det livslånga lärandet (Lpfö18, 2018).

För att svara an på forskningsfrågan: Hur resonerar studiens förskollärare kring användandet av boksamtal? Har resultatet genom förskollärarnas uppfattningar visat att boksamtal kan användas som ett verktyg för att samtala om svåra ämnen. Det kan bland annat handla om värdegrundsfrågor och barns rättigheter men också beträffande olika känslor. Studien visar att boksamtalet blir ett mer konkret sätt att lyfta dessa komplexa och ibland svåra frågor. Forskningens resultat skiljer sig från Dambers (2015) studie som visar att läsningen används som ett verktyg för att samla barngruppen och skapa tid för personalen att planera. I Dambers (2015) forskning framgår det dock att det förekommer samtal i samband med högläsning men att fokus då ofta handlar om att definiera olika ord för barnen. Diskussioner förknippat med bokens innehåll och barnens egna upplevelser förekom sällan enligt observationerna. Vår studie pekar i stället på att förskollärarna uppfattar boksamtalen som en möjlighet för lärande och aktivt arbetar med det i verksamheten. En respondent uttrycker dessutom att boksamtalen kan vara ett utmärkt tillfälle att samtala om problematiska situationer som har uppstått i barngruppen. Hon reflekterar över att boksamtalet blir ett sätt att lyfta tänkbara problem bort från den enskilda individen och på så sätt minska risken att något barn ska känna sig utpekad. Resultatet motsvarar i högre grad därför det som framkommer i Simonssons (2004) studie, dvs. att läsning kan fungera som en social aktivitet där böcker och samtal bidrar till att skapa möjligheter för barn att samspele med varandra och därigenom dela erfarenheter och kunskaper.

Studios resultat synliggör även förskollärarnas uppfattningar rörande boksamtalets funktion som ett verktyg i det identitetsskapande arbetet. Samtliga respondenter uttrycker att boksamtalet har en roll i att bygga upp gruppens samspel och stärka barns identitet genom att möjliggöra för att våga yttra sina åsikter i gruppen. En förskollärare poängterar vikten av att

lära sig att lyssna på andra och få bli lyssnad på, och att boksamtalet är en bra plats att få öva på detta. Identitetsskapandet i relation till samtal vid läsning är även något som Alatalo och Westlund (2021) funnit i sin forskning där resultat visar att boksamtal skapar tillfällen för barnen att tillsammans utveckla tidigare erfarenheter.

Beträffande vad förskollärarna uppfattade sig använda för strategier under ett boksamtal visar resultatet att samtliga respondenter förespråkar att ställa öppna frågor till barnen. Det vill säga frågor som inte endas kräver ett "ja" eller "nej" som svar. En förskollärare uttrycker att de öppna frågorna skapar gynnsamma tillfällen att föra samtalen vidare. En annan respondent har en liknande uppfattning och beskriver att de öppna frågorna frambringar ett intresse för att utveckla innehållet. Flera förskollärare uppger att frågor som "vad" och "hur" är extra viktiga för samtalets karaktär. I Deshmukh m.fl. (2019) forskningsresultat från USA demonstreras vikten av de öppna frågornas egenskaper, studien visar att den typen av frågor frambringar mer utvecklande svar från barnen och därmed möjliggör för rikare språkliga upplevelser. Dock visar Deshmukh m.fl. (2019) resultat att hälften av alla frågor som ställdes vid ett boksamtal var just stängda frågor. Detta menar forskarna kan bero på att förskollärarna tycker att det är lättare att ställa den typen av frågor, och att förskollärarna inte ser barnen som kompetenta nog att svara på frågor av öppnare karaktär. Till skillnad från Deshmukh m.fl. (2019) resultat visar vår studie att förskollärarna är väl medvetna om vilka slags frågor som är utvecklande för barn och att den kunskapen bidrar till att insiktsfullt ta didaktiska beslut i frågan. Något som också skiljer Deshmukh m.fl. (2019) resultat från denna studies resultat är synen på de stängda "ja" och "nej" frågorna. Deshmukh m.fl. (2019) menar att denna typ av enkla frågor bör undvikas då öppna frågor ger barnen större möjlighet att använda språket. Resultatet i vår studie tyder i stället på att dessa frågor kan fylla en funktion under ett boksamtal, ur ett delaktighetsperspektiv. En respondent uttrycker sig använda "ja" och "nej" frågor på ett medvetet sätt genom att ställa dessa för att möjliggöra delaktighet hos de yngre barn som ännu inte har det verbala språket. Resultatet visar således att stängda frågor under ett boksamtal, om de används avsiktligt, kan leda till att fler barn känner sig involverade och delaktiga.

En annan strategi som går att utläsa i resultatet är att samtliga förskollärare uppfattar sig använda rösten på ett varierat sätt. Detta för att fånga barnens intresse och uppmärksamhet för att skapa ett fokus kring bokens innehåll samt för att betona olika stavelser. Respondenterna uttrycker att röstens förändring bidrar till att åstadkomma en inlevelse och för att skapa en rolig upplevelse. Liknande resultat återfinns i Region Gävleborgs (2021) rapport "Läs på recept", genom vad de kallar "gemensam bokläsning". I den "gemensamma bokläsningen" uppmanas föräldrar att samspela mer med barnen under bokläsningen och detta genom att bland annat använda sin röst på olika sätt. Resultat av en mer samspelande bokläsning visar sig öka den genomsnittliga lästiden per dag (Region Gävleborg, 2021). I vårt resultat ses denna typ av bokläsning som en självklarhet för respondenterna, då det går att läsa ut av deras uppfattningar att de strävar efter att möta barnens perspektiv och skapa engagemang. Flera förskollärare uttrycker poängen av att föra en dialog vid läsningen i stället för en monolog.

Studiens tredje och sista forskningsfråga är: När uppfattar sig förskollärare använda högläsning i förskolan? Resultatet visar att respondenterna uppfattar två typer av högläsning i verksamheten - den spontana och den planerade. Respondenterna uppfattar sig använda den planerade högläsningen i samband med vilan efter lunch, vilket resulterar i att den planerade högläsningen ofta blir en del av förskolans dagliga rutiner. Att läsning sker både spontant och planerat i förskolan är även något som tidigare forskning visat. Likt vårt resultat, fann Damber (2015) i sin observationsstudie, att den planerad högläsningen används främst i samband med

den så kallade "läsvilan". Även Alatalo och Westlund (2021) redogör för hur den planerade läsningen sker i anslutning med vilan och påvisar även att den används i syfte att skapa tid för personalen att exempelvis planera. Det sistnämnda är ingenting som går att utläsa i vårt resultat, utan förskollärarna i den här studien uppfattar sig använda denna stund för utveckling och lärande. Det andra sättet att läsa på, de spontana, uppfattar samtliga förskollärare i vår studie ofta sker på barnens initiativ. Att det är just barnen som anstiftar till att läsa stämmer väl överens med den tidigare forskningen vi tagit del av. Damber (2015) och Björklund (2008) menar att spontana lästillfällen förekommer i verksamheterna och att det då är barnens eget intresse och initiativ ofta ligger till grund för läsningen.

Resultatet i den här studien pekar alltså på att förskollärare uppfattar sig använda högläsning i den dagliga verksamheten, både genom planerade och spontana tillfällen. Trots detta visar resultatet att det förekommer en känsla av dåligt samvete för vissa respondenter - då de upplever att det inte alltid finns tid eller möjlighet att faktiskt sätta sig ner med en bok tillsammans med barnen. Detta går att koppla ihop med respondenternas uppfattning om vikten kring högläsning och boksamtal och hur de stora barngrupperna blir ett hinder för att tillämpa detta. Denna uppfattning skiljer sig från Svenssons (2009) resultat som menar att dessa faktorer inte alls påverkar högläsningen i förskolan. Svensson (2009) menar i stället att förskollärarnas eget intresse och engagemang ligger till grund för hur ofta högläsning tillämpas i förskolan. Vårt resultat stämmer därför bättre överens med Dambers (2015) forskning som visar att de stora barngrupper och personalbristen är faktorer som visst påverkar läsandet i förskolan. I vårt resultat kan vi utläsa att samtliga förskollärare uppfattar sig sträva efter att använda högläsning i förskolan dagligen, både spontant och planerat, men att faktorer som nämns ovan påverkar i vilken utsträckning det realiserar.

9.2 Relevans för läraryrket

I den här delen vill vi diskutera det praktiska värdet av ett vetenskapligt grundat arbete i relation till verksamheten i förskolan och vår studies relevans för förskollärares yrkesutövning.

Studiens resultat visar på förskollärares uppfattningar kring högläsning och boksamtal, samt hur de uttrycker sig kring användandet av detta i ett didaktiskt syfte för att främja barns utveckling och lärande. I vår fenomenografiska studie undersöker vi alltså två fenomen - högläsning och boksamtal. Uppfattningarna kring dessa fenomen försöker vi spegla på ett så rättvist sätt som möjligt genom att inte värdera uppfattningarna på ett objektiva sätt. Syftet med studien har aldrig varit att bedöma vad som är rätt eller fel. Detta menar vi kan vara betydelsefull kunskap för ledningen inom förskolans verksamhet, exempelvis rektorer och huvudmän. Hade ledningen själva undersökt detta menar vi att samma resultat inte hade kunnat uppnås då maktbalansen mellan anställd och chef inte är densamma som relationen mellan forskare och respondent.

Baserat på studiens resultat och den tidigare forskningen bör förskolor satsa på att frigöra tid för högläsning och boksamtal i den pedagogiska verksamheten. Detta för att dels bidra till att utveckla barns språk och identitet, men också för att lägga en god grund för ett fortsatt läs- och skrivintresse senare i skolan. Högläsning och boksamtal bidrar även för att gynna ett positivt samspel i barngruppen då boksamtalet möjliggör för att prata om svåra ämnen och känslor där allas åsikter får ta plats. Vilket stämmer överens med den demokratiska arena förskolan ska vara enligt läroplanen (Lpfö, 2018). Vår förhoppning är att forskningsresultatet

ska användas praktiskt i verksamheten genom att personalen undersöker olika sätt att förhålla sig på och arbeta med högläsning och boksamtal. Genom studiens resultat hoppas vi bidra med att skapa diskussioner samt reflektion, och därmed tillföra ett kunskapsutbyte (Eriksson Barajas m.fl., 2013).

9.3 Förslag till vidare forskning

I den här studien har vi valt att intervjua förskollärare, men vi finner även att det skulle vara intressant att intervjua barn i förskolan kring samma ämne. Genom att synliggöra båda perspektiven, och jämföra dessa - skulle ytterligare dimensioner kunna hittas. Förutom att undersöka barnens uppfattningar kring fenomenen hade också rektorers yttrande varit av värde, detta för att få en samlad helhet av uppfattningar i olika nivåer. Ytterligare ett förslag till vidare forskning hade kunnat vara att undersöka barnskötares uppfattningar kring fenomenen, och sätta detta i relation till förskollärares uppfattningar och jämföra skillnader och likheter i resultatet utifrån utbildningsnivå.

Vi ser också ett intresse av att vidare studera boksamtal och högläsning i relation till barns fantasi och föreställningsförmåga. Våra upplevelser är att den tidigare forskningen, som vi har tagit del av, ofta fokuserar på fördelarna för barns språkutveckling kopplat till högläsning och boksamtal, men i vår forskning framträder även fantasi och föreställningsförmåga som en central del. Det hade också varit av värde att undersöka hur högläsning och boksamtal påverkas av de stora barngrupperna för att sedan sätta det i ett demokratiskt perspektiv.

Ur ett genusperspektiv hade det också varit spännande att studera vilken typ av böcker som finns i verksamheterna och hur de i sin tur påverkar arbetet med jämställdhet i förskolorna. Då hade turtagning och talutrymme kunnat observeras.

10. Referenslista

- Ahrne, G., & Svensson, P. (2015). Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I Ahrne, G. & Svensson, P. (Red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. (s. 8–15). Liber.
- Alatalo, T., & Westlund, B. "Preschool Teachers' Perceptions about Read-alouds as a Means to Support Children's Early Literacy and Language Development." *Journal of Early Childhood Literacy* 21.3 (2021): 413-35. Web.
- Alvehus, J. (2019). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: En handbok*. Liber.
- Bjørndal, C.R.P. (2018). *Det värderande ögat: observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. Liber.
- Björklund, E. (2008). Att erövra litteracitet - *Små barns kommunikativa möten med berättande, bilder, text och tecken i förskolan*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Chambers, A. (2014). *Böcker inom och omkring oss*. Gilla böcker.
- Dahlgren, L O., & Johansson, K. (2015). Fenomenografi. I A. Fejes & R. Thornberg (Red). *Handbok i kvalitativ analys*. (s. 162-175). Liber.
- Damber, U. (2015). Read-alouds in preschool – A matter of discipline? *Journal of Early Childhood Literacy*, 15(2), 256-280.
- Deshmukha, R, S. , Zuckera, T, A. Tambyrajab, S, R. Pentimontic, J M. Bowlesd, R, P & Justiceb, L, M. (2019) "QuarterlyTeachers' use of questions during shared book reading: Relations tochild responses" *Early Childhood Research Quarterly* 49 (2019) 59–68
- Edwards, A. (2019). *Bilderbokens mångfald och möjligheter*. Natur & kultur.
- Eriksson Barajas, K., Forsberg, C., & Wengström, Y. (2013). *Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap. Vägledning vid examensarbeten och vetenskapliga artiklar*. Natur & Kultur.
- Eriksson - Zetterquist, U. & Ahrne, G. (2015). Intervjuer. I Ahrne, G. & Svensson, P. (Red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. (s. 34 - 53) Liber.
- Gjems, L. (2018). *Förskolans arbete med tidig litteracitet: på barns villkor*. Studentlitteratur AB.
- Jacobsson, K. & Skansholm, A. (2019). *Handbok i uppsatsskrivande – för utbildningsvetenskap*. Studentlitteratur.
- Kroksmark, T. (2007) Fenomenografisk didaktik - en didaktisk möjlighet. *Didaktisk Tidskrift*. 17, (2-3), 1-50.

Larsson, S. (1986). *Kvalitativ analys - exemplet fenomenografi*. Studentlitteratur.

Läroplan för förskolan: Reviderad 2018. (2018). Skolverket.

<https://www.skolverket.se/undervisning/forskolan/laroplanen-for-forskolan>

Löfdahl, A. (2014). God forskningssed – regelverk och etiska förhållningssätt. I Löfdahl, A., Hjalmarsson, M., & Franzén, K. *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. (s. 32–44). Liber.

Marton, F. & Booth, S. (2000). *Om lärande*. Studentlitteratur.

Region Gävleborg. (2021). *Läs på recept, Utvärdering av en läsintervention riktad till barn med avvikande tal- och språkutveckling*.

<https://www.regiongavleborg.se/globalassets/samverkanswebben/utveckling-samverkan/sociala-investeringar/las-pa-recept/slutrapport-las-pa-recept.pdf>

Simonsson, M., & Linköpings universitet. Institutionen för Tema. (2004). *Bilderboken i förskolan : En utgångspunkt för samspel* (Linköping studies in arts and science, 287)

Svensson, A-K. (2009) *Högläsning i förskola och förskoleklass - hur vanligt är det?*

Svensson, L. & Åkerblom, A. (2020). Fenomenografi om undervisning i förskolan. I Åkerblom, A. Hellman, A., & Pramling, N. *Metodologi för studier i, om och med förskolan*. (s. 89 - 106). Gleerups.

Sundmark, B. (2014). Det var en gång – om berättande och högläsning. I Riddersporre, B & Bruce, B (red.). *Berättande i förskolan*. Natur och Kultur. (s. 134–150)

Thurén, T. (2019). *Vetenskapsteori för nybörjare*. Liber.

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Vetenskapsrådets rapportserie 1:2011. Stockholm: Vetenskapsrådet.

11. Bilaga A

Informationsbrev

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande
Självständigt arbete (examensarbete) för förskollärare

Hej!

Vi heter Lovisa Källman och Helena Berg, och är två studenter från Göteborgs universitet. Just nu läser vi vår näst sista termin på förskolläraryrket och ska därför påbörja vårt examensarbete. Under utbildningens gång har barnlitteratur, högläsning och boksamtal i förskolan varit ett återkommande intresse för oss. Syftet med vår studie kommer därför att vara att undersöka vad förskollärare har för uppfattningar kring högläsning och boksamtal, samt vilka val de uppfattar sig göra för att didaktiskt stödja och utveckla barns lärande i förskolan. Detta planerar vi att göra genom en kvalitativ intervjustudie.

Samtalen kommer ske enskilt och spelas in med ljud för att sedan transkriberas och anonymiseras. Det innebär att namn på förskollärare och verksamhet inte kommer att vara offentligt i arbetet. Detta är grundläggande i de forskningsetiska regler vi följer. Samtalet kommer att genomföras på plats på förskolan eller via zoom och beräknas pågå cirka 30 minuter.

Vi vill också poängtera att de förskollärare som väljer att delta i studien, har möjlighet att avbryta sin medverkan när som helst då det inte finns något krav från vår sida att samarbete måste fullföljas.

Hoppas att du tycker att detta verkar intressant, vi ser fram emot att ta del av förskollärares uppfattningar kring detta viktiga ämne!

Med vänliga hälsningar
Helena Berg och Lovisa Källman

12. Bilaga B

Intervjuguide

Bakgrund

Är det okej med dig att jag spelar in?

Vad heter du och hur gammal är du? ^[]_{SEP}

Hur länge har du arbetat som förskollärare? ^[]_{SEP}

Hur ser ditt arbetslag ut? (Konstellation - vilka yrkesgrupper/ hur många?)

Hur stor är barngruppen?

Högläsning

Beskriv hur du går tillväga under ett högläsning-tillfälle?

Hur ofta använder du högläsning av barnlitteratur i verksamheten? undervisningen?

(Var sitter ni? Hur många barn? När på dagen? Hur lång tid?)

Hur ser miljön ut runt omkring? Hur fångar du barnens intresse/ fokus?)

Varför läser du hög för barnen?

Hur ser tillgången på barnböcker ut och vad läser du för barnen?

Vem bestämmer vad det finns för böcker?

Var är böckerna placerade och hur ofta byts de ut?

Vem tar initiativ till högläsningen? Barn/vuxna

När läser du för barnen? Hur prioriterar du läsning?

Läser du för eller med barnen?

Vad ser du för möjligheter med högläsning?

Vad ser du för hinder med högläsning?

Boksamtal

Hur ofta använder du dig av boksamtal i samband med högläsning?

Beskriv hur du går tillväga under ett boksamtal: Var sitter ni? Hur många barn? När på dagen? Hur lång tid? Hur ser miljön ut runt omkring? Hur fångar du barnens intresse/fokus?

Har du läst boken innan? (varför/varför inte)

Har du förberett något att lyfta med barnen vid boksamtal?

Vad är syftet med ett boksamtal?

Vad är din roll under boksamtalet?

Vad är barnens roll under boksamtalet?

Finns det några oskrivna regler som gruppen måste förhålla sig till?

Hur fördelas talutrymmet?

Vilken typ av frågor anser du är viktiga att ställa vid ett boksamtal?

Vad ser du för möjligheter med boksamtal?

Vad ser du för hinder med boksamtal?

Avslutande frågor

Hur viktigt är barnlitteratur och högläsning för dig i din planerade undervisning?

Anser du att högläsning och boksamtal är viktigt för barns fortsatta läs och skrivintresse?

På vilket sätt?

Anser du att högläsning och boksamtal prioriteras i verksamheten?
Hur tolkar du att högläsning och boksamtal lyfts fram i läroplanen?

Utvecklande frågor

Hur tänker du då?

Kan du utveckla det?

Kan du berätta mer utförligt hur du tänker?

På vilket sätt?

Kan du berätta mer om det?

Avslut

Är det något du känner att du vill tillägga innan vi avslutar?

13. Bilaga C

Samtyckesblankett

Förskollärares uppfattningar om högläsning och boksamtal – en fenomenografisk studie

Vad är det för projekt och varför vill ni att jag ska delta?

Just nu läser vi, Lovisa Källman och Helena Berg, vår näst sista termin på förskolläraryrket och ska därför påbörja vårt examensarbete. Under utbildningens gång har barnlitteratur, högläsning och boksamtal i förskolan varit ett återkommande intresse för oss. Syftet med vår studie kommer därför att vara att undersöka vad förskollärare har för uppfattningar kring högläsning och boksamtal, samt vilka val de uppfattar sig göra för att didaktiskt stödja och utveckla barns lärande i förskolan. Detta planerar vi att göra genom en kvalitativ intervjustudie med utbildade förskollärare.

Projektet genomförs inom ramen för examensarbetskursen LÖXA2G och ansvarig institution är IPKL

Hur går studien till?

Samtalet kommer ske enskilt och spelas in med ljud för att sedan transkriberas och anonymiseras. Det innebär att namn på förskollärare och verksamhet inte kommer att vara offentligt i arbetet. Detta är grundläggande i de forskningsetiska regler vi följer. När arbetet är bedömt och godkänt kommer all insamlad empiri att förstöras. Samtalet kommer att genomföras på plats på förskolan eller zoom och beräknas pågå cirka 30 minuter.

Hur får jag information om resultatet av studien?

När studien är bedömd och godkänd kan du ta del av resultatet om så önskas.

Deltagandet är frivilligt

Du som deltar i studien har möjlighet att avbryta din medverkan när som helst då det inte finns något krav från vår sida att samarbete måste fullföljas.

Ansvariga för studien

Ansvarig för studien är	Handledare för uppsatsen är:
Helena Berg gusberhen@student.gu.se	Susanna Rolfsdotter Eliasson Susanna.rolfsdotter@gu.se
Lovisa Källman guskallmlo@student.gu.se	

Förskollärares uppfattningar om högläsning och boksamtal – en fenomenografisk studie

Samtycke till att delta i studien

Jag har fått muntlig och skriftlig informationen om studien och har haft möjlighet att ställa frågor. Jag får behålla den skriftliga informationen.

- Jag samtycker till att delta i studien: Förskollärares uppfattningar om högläsning och boksamtal – en fenomenografisk studie
- Jag samtycker till att uppgifter om mig behandlas på det sätt som beskrivs i forskningspersonsinformationen.

Plats och datum	Underskrift